

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Ústav profesního rozvoje pracovníků ve školství

Estetické působení barev

Bakalářská práce

Autor: Václav Charvát

Obor studia: Vychovatelství

Typ studia: Kombinované studium

Vedoucí práce: PhDr. Jan Šmíd, Ph.D.

Kladno 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.

V Pleteném Újezdě 2.4.2010

Poděkování

Děkuji panu PhDr. Janu Šmídovy, Ph.D. za odborné a inspirativní vedení bakalářské práce a dále celé své rodině za podporu při studiu.

Anotace

Charvát Václav: **Estetické působení barev.** /Bakalářská práce/ Praha 2010 - Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Ústav profesního rozvoje pracovníků ve školství, 48 normo s

zaměření práce: teoretická studie s anketou

předmět: vliv barevného působení na člověka a okolí

cíl: poukázat na rozdílnost působení barvy ve vnímání mezi ženami a muži - individuální vnímání jedince na barvu, působení barev v kontextu výtvarného umění, vyvolat zájem o nový pohled do výtvarné výchovy

přínos, poznatky: zaměření na hodiny výtvarné výchovy - kombinace barev

klíčová slova: barva, barevné působení, výtvarné umění, charakteristika, vizuální prožitek, vztah barev, kombinace, umělecké pojetí, smyslové vlastnosti, skladba, cit, krása

ANNOTATION

Charvat Vaclav: **Aesthetic incidence of colours.** /Bachelor work/ Praha 2010 – Charles University in Prague, Faculty of Education, Institute of the Professional Development of Educational System Employees, 48 norm p.

Work sight: Desk study with public inquiry

Subject: Influence of colour aesthetic on people and their surroundings

Aim: To show variability of incidence and reception among women and men – individual colour reception of subject, colour influence in art, evoke an interest in new view of art at school

Contribution, knowledge: concentrating on art lessons at school – combination of colours

Key words: colour, colour incidence, art, characterization of colours, visual experience, relation of colours, combination, art conception, sensual conception, feelings, feeling of beauty

OBSAH

Úvod	8
1. Teoretická část	9
1.1 Definice barvy	9
1.2 Historický pohled na vnímání barev	10
1.2.1 Kant a matematika	10
1.2.2 Johann Wolfgang von Goethe	12
1.2.3 Goethe a vliv na současnost	16
1.2.4 Barvy v pedagogice	19
2. Výrazný svět barev	20
2.1 Charakteristika barev	20
2.2 Temperament barev	27
2.3 Krása barev	28
2.4 Japonské učení o kráse	30
2.5 Umělecké pojetí barev	30
2.6 Vizuální prožitek barev	31
2.7 Pojetí barvy ve výtvarném umění	33
2.8 Lesk	34

3. Barvy jako léčivý prostředek	35
3.1 Sedm spektrálních barev	36
3.2 Úloha barev v životě	37
3.3 Barvy ve vztahu k předmětům	38
3.4 Barvy ve fotografii	40
4. Praktická část	43
4.1 Rozdíl vnímání barev mezi muži a ženami	43
4.2 Vyhodnocení ankety	45
Závěr	47
Seznam literatury a dalších pramenů	48
Přílohy – kopie stránek ankety	

Úvod

Ve své práci propojuji dva světy – svět barev a svět jejich vnímání člověkem. Tato vzájemnost zde existuje odjakživa, neboť člověk subjektivnímu vnímání připisuje vlastnosti pohledu na svět kolem nás.

Na jedné straně stojí vědecký rozbor vlnových délek jednotlivých barev, na druhé straně filozofické pojetí vlivu barev na naše estetické vnímání. Nejen Immanuel Kant a velký Goethe se věnovali těmto rozborům, ale jsou typickými představiteli různých úhlů pohledu na tuto problematiku a současně jejich pojetí dokladuje určitý historický názorový vývoj.

Samostatnou kapitolou je shrnutí různých významů spojených s jednotlivými barvami, jejichž vnímání vyplývá z osobního pohledu, zkušenosti či cílené volby člověka. Na každou barvu jsou vázány významy, které s volbou korespondují.

Svou pozornost jsem věnoval propojení barvy a vnímání krásna, které je s barevným ztvárněním spojeno, rozšiřující náš estetický vkus nejen na barvu samotnou, ale i na různé kombinace barev. Toto se odráží ve všech historických etapách vývoje výtvarného umění, které je s barvami nedílně propojeno.

Jednou z možných oblastí působení barev na člověka je použití barev jako léku – nejen ve formě prostředí, kde se člověk pohybuje. Barva dokáže měnit nejen náladu, ale dokáže také léčit. Nesmírný vliv světla a barev na zdraví živých organismů ovšem potvrzují i desítky vědeckých výzkumů probíhajících od počátku minulého století.

Nedílnou součástí mé práce je dotazníkové šetření, jehož výsledky dokumentují některé z poznatků. Důraz kladu na vědomé i nevědomé vnímání barev u různých cílových skupin, kde dochází i zajímavým srovnáním například věkově odlišných skupin dotazovaných.

1 . Teoretická část

„*Barva je nejvlastnější zkušební kámen reality*“

Aldous Huxley

1 . 1 Definice barvy

Fyzika charakterizuje světlo, které vstupuje do oka. Barevný vjem vlastně vzniká odrazem „bílého“ slunečního světla na předmětech, které sluneční světlo různým způsobem odrážejí. Ale ani sluneční světlo není vlastně bílé. Stačí si vzpomenout na duhu, která vzniká na obloze právě rozkladem slunečního světla a kterou v malém měřítku můžeme vidět kdykoliv, pokud necháme sluneční světlo projít patřičně zabroušeným skleněným hranolem. Vnímání barvy vzniká v lidském mozku, přičemž oko slouží jako čočka, která rozkládá vlnovou délku světla. Schopnost vidět a vnímat barvy je složitým jevem, v němž se setkává fyzika s biologií.

Biologie charakterizuje přenos informace nesené světlem. Je známo, že „barvoslepí“ lidé vnímají barvy jinak. Stejně je známo, že psi, kočky a obecně jiné živočišné druhy, než jakým je člověk, mají rozdílné barevné vidění. Vnímání barev v mozku člověka je pak spojeno s fotochemickými, neurologickými, fyziologickými a psychologickými jevy.

Barva je vjem, který vytváří viditelné světlo dopadající na sítnici lidského oka. Barevné vidění lidského oka zprostředkují receptory zvané čípky trojího druhu – citlivé na tři základní barvy: červenou, zelenou a modrou. (Existují i živočichové se čtyřmi nebo jen dvěma čípkami v sítnici.)

Tabulka uvádí spektrum viditelného světla (monochromatické záření) rozdělené podle barev, odpovídající vlnové délky a frekvence (*obr.č.1*). Za hranicemi na straně červené resp. fialové barvy již lidské oko nevnímá – zde leží infračervené a ultrafialové záření. Další možné barvy či odstíny vznikají skládáním základních barev. Tak např. pozorujeme bílou barvu v případě, že dopadající záření vnímají všechny tři druhy čípků, a černou, pokud záření nevnímají žádné z nich.

Barva	Rozsah <u>vlnových délek</u>	Rozsah <u>frekvencí</u>
červená	~ 625–800 nm	~ 480–375 THz
oranžová	~ 590–625 nm	~ 510–480 THz
žlutá	~ 565–590 nm	~ 530–510 THz
zelená	~ 520–565 nm	~ 580–530 THz
tyrkysová (azurová)	~ 500–520 nm	~ 600–580 THz
modrá	~ 430–500 nm	~ 700–600 THz
fialová (purpurová, nachová)	~ 400–430 nm	~ 750–700 THz

Obrázek č.1 - Vlnová délka a frekvence barev

1.2 Historický pohled na vnímání barev

1.2.1 Kant a matematika

A přece je možné se tázat, zdali se všechno, **co vnímáme ve světě**, dá zachytit pojmy, které se dají převést do číselných vztahů. Zkusme pozorovat vůni růže, máty a cibule. Co nám tu bude platná matematika? Nebo chuť cukru a soli. Nebo hmatový dojem drsné a hladké plochy. A jak tomu bude v hudbě, máme-li porovnat dojem

z durového a z mollového akordu? Jistě je možné poukázat na kmitočty tónů, z nichž se skládá akord dur, a na jejich vzájemný poměr, a právě tak na poměr kmitočtů u tónů akordu moll. Ale řeknou nám čísla, k nimž takto dojdeme, něco o tom, proč jeden akord na nás působí přívětivě, utěšeně, optimisticky, kdežto druhý chmurně, tísnivě nebo drásavě? Řeknou nám pouze, jak hustá vlnění doléhají k našemu sluchu, nemohou nám ale upokojivě vysvětlit jejich působnost na naše prožívání. Obdobně u barev. Můžeme sice přesně zjistit, jaká je frekvence elektromagnetického vlnění, které vnímáme jako modrou nebo žlutou barvu, ale marně budeme v těchto číslech hledat vysvětlení, proč je pro naše vnímání modrá barva vždycky tmavší než žlutá nebo proč se nám zapadající slunce jeví červeně, a ne třeba zeleně.

Proč se vlastně věda snaží pochopit všechno pomocí čísel? Protože zůstala poplatná charakteristickým filozofickým názorům starým přes 200 let. Názorům, o nichž Immanuel Kant opřel celý svůj pohled na svět, aby jím pak ovlivnil směr dalšího vědeckého úsilí. Je to přesvědčení, že naše vjemy nám netlumočí pravou skutečnost vnějšího světa, nýbrž že mají původ v našich vlastních smyslových orgánech. Jinými slovy: Obrazy předmětů, o nichž si myslíme, že nás obklopují, nepocházejí vůbec z okolního světa, nýbrž tvoří se až na naší sítnici. A čím jsou vyvolávány? Kant odpovídá: To nevíme a nemůžeme vědět. Víme pouze kolik, že cosi, co neznáme, působí na naše oko a naše oko reaguje představami barev a tvarů. Ale tyto obrazy jsou pouze reakcí oka na cosi nám nepoznatelného a toto nepoznatelné - Kant to nazývá **věcí o sobě** -, to je pravá objektivní skutečnost světa. Lidské poznání, odkázané na smysly, nikdy neobsáhne tuto skutečnost, a nemá ani smysl, aby se o to pokoušelo. Právě tak nemá význam, aby se zabývalo říší smyslových vjemů, protože ty nejsou objektivně reálné. Věda by měla usilovat o jediné: odkrývat matematické vztahy mezi smyslovými obrazy, protože tyto vztahy si uvědomujeme naprosto jasně, jsou to pro nás jediné bezpečné, jediné spolehlivé poznatky.

Proto také Kant prohlašuje, že v každé vědě je tolik vědy, kolik je v ní matematiky. A věda si to vzala k srdci. Ale – má Kant pravdu, že vnímáme jenom výtvary svých smyslů, ne samu skutečnost, která na ně působí? Zdá se to na první pohled samozřejmé. Bylo by přece nepochopitelně zázračné, kdyby naše vjemy plně odpovídaly skutečností, které je vyvolaly. Uvažme: Od určitého předmětu dopadají

světelné paprsky na sítnici oka. To samo v nás ale ještě nevykouzlí vjem. Podráždění sítnice vyvolává nejprve chemický proces v sítnici, ten ovlivňuje zrakový nerv, zrakovým nervem se toto podráždění vede dále do mozku, tam vznikají další chemické procesy a teprve jejich konečným výsledkem je náš vjem. Jak by se tento vjem mohl po tolika proměnách ještě podobat prvotní skutečnosti? Nebylo by to pochopitelné?

Věda ale dodnes nepřestala vycházet z Kantova předpokladu subjektivity smyslových dojmů. Předpokládá, že zážitek modře nebo žlutí není nic reálného, že reálné je pouze elektromagnetické vlnění spjaté s barvami, protože se dá měřit a vyjádřit číselně. Domysleme to do důsledků. Zeleň louky je v tom případě pouhý náš vnitřní dojem, červeň zapadajícího slunce je iluze, hvězdná obloha existuje pouze v naší hlavě. Svět nemá vůbec žádné „barvy“. Vyskytují se v něm pouze elektromagnetické vlny. Není ani světlý ani tmavý; jaký je, to zůstane navždy nepochopitelné a nevyjádřitelné, protože to je v podstatě kolotoč matematických vztahů, nic víc. A my sami jsme pouhá součást tohoto neviditelného číselného víření. Tak by vypadala důsledně domyšlená představa přírodovědy o světě a o člověku.

1 . 2 . 2 Johann Wolfgang von Goethe

Goethe by se nebyl mohl nikdy sžít s takovouto představou. Pro něho byl svět smyslů nejen krásný, ale i naprosto reálný; takový, jak jej vnímáme, vzešel z rukou Stvořitelových. Jako umělec i jako vědec chtěl Goethe pronikat k tajemství právě toho světa, do něhož se cítíme dennodenně zasazeni, chtěl jako umělec i jako vědec odhalovat zákony existence právě tohoto světa. Podstatu existence nechtěl hledat kdesi mimo vnímatelný svět, v říši čísel, nýbrž přímo v něm, ve smyslovém světě. Jeho pozornost neupoutávaly zákony vypočítané kdesi u psacího stolu, nýbrž zákony, které si člověk může uvědomovat a prožívat na místě, přímo v přírodě, které je možné vidět očima. Svět smyslových dojmů a svět myšlenek nebyly pro něho dvěma oddělenými světy; netoužil po abstraktních, životu přírody vzdálených teoriích, snažil se stvořit pojmy a myšlenky takové, aby se mohly přímo – „viditelně“ – promítat do světa, který člověka obklopuje.

Nehledal vysvětlení barevných dojmů v konstituci lidské sítnice nebo lidského mozku, nýbrž plně přijímal barvy jako vnější skutečnost. Ptal se: Za jakých okolností se nám něco jeví modře, kdy naproti tomu žlutě? Svou úlohu si přitom nezjednodušoval. Všiml si pečlivě všech dostupných barevných jevů v přírodě. Ale zkoumáním barev v přírodě se Goethe zdaleka nespokojil. Snažil se odpovědět nejprve na otázku, do jaké míry vlastně přispívá sám zrakový orgán ke vzniku nějaké barvy, nebo i k vjemu světla nebo tmy. Svůj výklad barev začíná tím, že člověk, který vyjde ze tmy do světla, vnímá světlo mnohem intenzivněji, zatímco člověk vstupující ze světla do šeré místnosti zpočátku tam stěží něco rozeznává. Pak líčí barvy, které vznikají přímo v oku.

„ Díváme-li se chvíli do plamene a zavřeme potom oči, vynoří se nám ze tmy obraz plamene, a to postupně se měnícím zbarvením. Upřeme-li na chvíli pohled na červený obrazec a odvrátíme pak od něho oči na bílou plochu, objeví se nám na ní též obrazec, ale průsvitně zelený.“ (Goethe, str. 13, 2004)

Tak popisuje Goethe jeden jev za druhým, aby ukázal, jaký je podíl oka na našem barevném vidění, a mohl pak sledovat venku barevné úkazy jako skutečnost, o níž se přesvědčil, že není vytvářena teprve lidským zrakem. Pozoruje vztah světla a temnoty k barvám. Pojem světla a pojem temnoty přitom chápe tak, jak lidstvo chápalo odnepaměti a jak jich používáme i dnes v běžném životě, tj. jako označení pro dva krajní póly našeho zrakového vnímání.

Pro Goetha je „ světlo “ něco zásadně světlejšího než jakákoli barva, tak jako mu je zase „ temnota “ temnější než jakákoli barva. Jednotlivé barvy mají – ve shodě s všeobecnou zkušeností – různý stupeň světlosti; žlutá barva, ať jakkoli hutná, je vždycky světlejší, bližší světlu, než i ta nejsvětlejší modrá. Tak to odpovídá všeobecné zkušenosti i normálnímu používání výrazu „ světlo “. Není člověka, který by dokázal ze směsi **barev** složit světlo, jako nejde složit hvizd píšťaly z hlubokých tónů varhan, jako nejde chuť cukru složit ze směsi kyselých šťáv, jako nejde nekonečno složit z řady pětimístných čísel. Mám-li před sebou barevné spektrum, vzniklé při průchodu světla trojbokým hranolem, mohu sice pomocí dalšího hranolu toto spektrum zrušit a získat původní, nezbarvené světlo, ale nemohu začít promítáním barev a dospět jejich překrytím k jakémusi **světlu**.

V hodinách fyziky se často předvádí pokus s káčou složenou z vodorovného kruhu, rozděleného na výseče v základních spektrálních barvách, a ze svislé tyčky procházející středem tohoto kruhu a opatřené dole hrotem. Profesor svolá žáky kolem stolku, ukáže jim káču a řekne: **Ted' se dívejte. Roztočím káču, barvy se spojí, splynou a složí se v bílou.** Potom roztočí káču. Žáci sledují pokus a pod dojmem profesorovy autority většinou věří, že jim před očima vznikla bílá barva. Ve skutečnosti se barvy složily ve špinavě šedivou směsici: nikdy, ani při sebedokonalejším technickém provedení, tomu nemůže být jinak. Barvy jsou tmavší než to, čemu říkáme **světlo**, a žádnou kombinací se nemohou změnit v něco světlejšího, než jsou samy.

Goethe neláme běžné skutečnosti přes koleno, aby je přizpůsobil teorii, nýbrž trpělivě pozoruje všude kolem sebe souvislosti mezi světlem, tmou a vznikem barev. Také se ptá, proč je vůbec obloha modrá a **proč** je o to tmavěji modrá, čím výše člověk stoupá do hor? Pozoruje a pozoruje tak dlouho, až se mu jednotlivá pozorování seskupí v určité základní typy vznikání barev. Tyto základní typy - jsou to vždycky fyzikální procesy sledovatelné očima – označuje výrazem **prvotní jevy**. Jimi může člověk chápat i předpovídat celé bohatství přechodů mezi barvami v přírodě. I tady jde o jakési **přírodní zákony**, vysvětlující barevné dění. Tyto prvotní jevy formulujeme takto:

„ Světlo viděné zakaleným prostředím se jeví žlutě, při zvětšující se hustotě prostředí oranžově až jasně červeně.

Temnota viděná prosvětleným prostředím se jeví fialově, při houstnoucím prostředí tmavomodře až světle modře. “ (Goethe, str. 16, 2004)

Zakaleným, popř. prosvětleným prostředím bývá nejčastěji vzduch, ale Goethe ukazuje i na obrovské množství pokusů s trojbokým hranolem, že i vznik spektrálních barev není nic jiného než určitý zvláštní případ oněch **prvotních jevů**.

Další zkoumání věnuje Goethe tzv. chemickým barvám, tj. konkrétním barvám předmětů. I tady se snaží objevit základní zákonitosti, podle nichž se tvoří jednak barvy strany **aktivní** (žlutá, oranžová, červená), jednak barvy strany **pasivní** (fialová, modrá, modrozelená). Je si přitom vědom, že v této oblasti nemohou jeho myšlenky být než první, tápavým pokusem o odhalení takových zákonů. Významné pro hodnocení

zásadního přístupu Goethova je, že zkoumá říši barev nejen z hlediska fyzikálních procesů, ale ze všech myslitelných hledisek, tedy i barvy vznikající přímo ve zrakovém ústrojí, stejně jako celou oblast přírodních i umělých barviv. Ani tím ale neuzavírá svůj výklad, nýbrž klade si další otázku: **Jak vlastně působí různé barvy na naše citové prožívání? Je možné vysledovat i tady zákonité vztahy?**

Citové vnímání barev

Goethe dokazuje, že citový život nemusí být vždycky jenom něčím subjektivním, vyplývajícím z naší povahy, vymykajícím se jakémukoli nadosobnímu řádu, a proto také nepředvídatelným. Ukazuje, že jednotlivé barvy vyvolávají zákonité a jednoznačně předvídatelné citové reakce. Například červená barva působí povzbudivě, zdá se, jako by na nás dorážela, kdežto modrá barva působí nevtíravým, uklidňujícím dojmem a zdá se, jako by před námi ustupovala a chtěla nás táhnout sebou. Vede nás k poznatku, že člověk může nejen vnímat smyslové kvality věcí (tedy například červenou, zelenou, modrou barvu), ale věnuje jim dostatečnou pozornost, že zjistí, jak prostřednictvím smyslových dojmů v něm vyvstávají i ryze vnitřní, citové zážitky, a ty že jsou stejně zákonitým projevem věcí jako jejich barvy nebo jiné smyslové vlastnosti. Uvědomuje si tedy, že svět promlouvá nejen k jeho smyslům, ale jejich prostřednictvím že oslovuje jednoznačným způsobem i jeho duševní život, což je něco, co dodnes zůstává skoro úplně nepovšimnuto. Goethe to demonstroval na barvách. Ale uvědomit si to můžeme prakticky na všem, co nás obklopuje.

Dáme-li si trochu práce, abychom se otevřeli zážitkům, kterých jsme si doposud nevšimli, můžeme si ověřit, jak různě oslovují náš cit. Třeba různé tvary, kruh docela jinak než čtverec, kužel docela jinak než šesticípá hvězda. Jsou to reakce, jejichž zřetelné zachycení si ovšem žádá cvik. I při letmém pohledu na dva různé tvary sice můžeme cosi neurčitého pocítit, snad se nám mihne vědomím jakýsi matný záchvěv, ale chceme-li uchopit zákonitost a dosah takových zážitků, je třeba, abychom ty prchavé pocity nechali opakovanými pokusy zesílit a dovedli je v sobě chvíli udržet. Teprve v tom případě je dokážeme očistit od nejrůznějších subjektivních příměsí – tj. od pocitů, že se nám něco líbí, něco ne, že něco nám cosi připomíná, něco že se nám zdá vznešenější, něco všední a podobně.

Zpočátku tyto subjektivní zážitky převládají a přehlušují zmíněné objektivní reakce. Ale je možné se od nich oprostit. Citové zážitky tohoto druhu, jak o nich mluvíme v souvislosti s barvami, se v nás mohou projevit v konfrontaci s čímkoli ve světě, při pohledu na jakoukoli rostlinu, na jakékoli zvíře, a také (tentokrát s velkými obtížemi, máme-li se skutečně osvobodit od subjektivních přístupů) při pohledu na kteréhokoli člověka. Věci i bytosti, u nichž jsme znali jenom jejich vnější, hmotné vlastnosti, se nám tak začnou zjevovat novým způsobem, z nitra, prostřednictvím duševních hnutí. Vnější svět se nám začne doplňovat o svou doposud neznámou duševní stránku. Začneme si uvědomovat jeho jinou, neprostorovou dimenzi, prožívanou jen a jen vnitřně. Zároveň se tím obohacuje náš citový život o množství nových, jemných barev. Nabízí se nám tady nikdy nekončící pestré vnitřní dobrodružství.

1 . 2 . 3 Goethe a jeho vliv na současnost

Jaký druh citové reakce tady Goethe naznačuje? Dejme na sebe působit žluté ve srovnání s modrou nebo fialovou barvou a ptejme se sami sebe: „ **Jak bychom nejlépe popsali citový dojem, který v nás žlutá barva zákonitě vyvolává?** “ Nenajdeme pro to výraz, i kdybychom hledali sebevíc. Goethe jej tedy naznačuje přirovnáním: **teple a přívětivě**. Žlutá barva samozřejmě ani nevysílá tepelné vlny, ani se k nám nechová přívětivě. Ale oba výrazy jsou užitečným poukazem, aby se nám – zejména, pokud jsme se v tomto druhu vnímání ještě necvičili – dařilo zachytit jemné, a přece velmi charakteristické duševní hnutí, probuzené žlutou barvou. Jiná věc je, že zážitek některé barvy – jako všechno na světě – nám může být sympatický nebo nesympatický. To záleží na mnoha okolnostech. Žlutá barva nám může po celý život připomínat šaty krajně nevlídné učitelky a bude nám proto nesympatická. To je osobní, subjektivní reakce, která sama o sobě nemá mnoho společného s podstatou žluté barvy. Goethe to přesně nerozlišuje. Všimá si totiž, že většina lidí se někdy shoduje i v takových subjektivních reakcích. A tato shoda přece jenom naznačuje, že jejím základem patrně bude jakýsi společný, bohužel většinou nepojmenovatelný objektivní vnitřní zážitek.

Goethe například říká:

„ Tento hřejivý účinek můžeme porovnat nejživěji, když se zadíváme na krajinu, zejména v šedých zimních dnech, žlutým sklem. Oko je potěšeno, srdce se šíří, mysl se rozveseluje. “ (Goethe, str. 25, 2004)

To jsou ovšem zcela subjektivní zážitky, jaké se mohou obdobně vyskytovat v nejrůznějších životních situacích. A přece přitom nejde o nic jiného, než že onen charakteristický teplý a přívětivý záchvěv citu může přecházet skoro neznatelně do dalších citových zážitků, tentokrát už skutečně více méně subjektivních. Taková je lidská přirozenost! Ve většině případů je tomu u Goetha tak, že sice uvádí takovéto subjektivní pocity, ale přece jimi současně poukazuje na objektivní účinek barev na vnitřní život. Nejdůležitější Goethův poznatek je, že paletě viditelných základních barev odpovídá paleta vnitřních zážitků. A můžeme-li vzájemné vztahy základních barev vyjádřit tím, že tyto barvy uspořádáme do kruhu, v němž jedna přechází do druhé, platí to i pro jejich citové protějšky. Jako v takovém kruhu barev můžeme sledovat postupné přechody z jedné barvy do druhé, přecházejí naprosto obdobně i citové dojmy vyvolané barvami jeden do druhého. Goethův **kruh barev** (obr. č. 2) je tedy zkratkovité vyjádření vnější i vnitřní působnosti barev na člověka. A tento kruh je přitom v plném souladu s optickými, ryze fyzikálními poznatky, k nimž Goethe dospěl.

Obrázek č.2, Barevný kruh

Všechny příbuznosti barev, všechny barevné protiklady, vyplývající z fyzikálních vlastností barev, se uplatňují i v jejich smyslově-morální působnosti. Tady můžeme ocenit význam Goethovy **Nauky o barvách**. Běžně fyzikální pojetí barev zachycuje sice jejich měřitelnou složku, ale z té nemůžeme žádným vyčíst, že by barvy mohly charakteristicky působit na citový život. **Goethův přístup vysvětluje nejenom smyslové vlastnosti barev, ale současně vliv jednotlivých barev na vnitřní prožívání.** Tím spojil Goethe podivuhodný most od fyzikálních poznatků o barvách až k jejich uměleckému využití. Je třeba vědět, že o umělecké práci s barvami nemluví Goethe jenom na základě svých fyzikálních výzkumů, nýbrž že sám od mládí kreslil a maloval, nemluvě o tom, že studoval všechna dostupná malířská díla. Znal tedy dobře problémy, s nimiž zápasí malíř, kdykoli chce na svém obraze uplatnit barvy. Od samého počátku pro něho barvy nebyly skutečností pouze fyzikální, ale neodmyslitelným prvkem plného lidského života.

Stojí za povšimnutí, jak promyšleně metodicky postupuje i v těchto otázkách. Vychází od problematiky obrazů čenobílých, pracujících jenom se světlem a stínem, ne ještě s barvami. Sleduje, jak se na černobílých obrazech začínají uplatňovat barvy, čím vším je ovlivňován kolorit obrazu. Jak různé typy koloritu působí na diváka. Proto také zdůrazňuje, jak musí umělec odlišit barvu hedvábí od barvy vlny, jak musí přihlížet k drsnosti, hladkosti, lesku, odmítá užívání barev bez ohledu na materiálové vlastnosti předmětů. Ale právě z Goetha je možné vytěžit pro malířství nové perspektivy a nové cíle. A jistě stojí za to si v této souvislosti připomenout, že podněty opačného druhu, které dal pro malířskou práci s barvami Rudolf Steiner. Zde se barvy stávají přímou alfou a omegou malířství, stávají se samy obsahem díla, protože malíř počítá do detailů nejen s jejich smyslovým, ale i s jejich morálním účinkem. Ale je důležité si uvědomit, že umění potřebuje i prosté milovníky, amatéry, protože bez jejich pochopení by se ocitlo ve vzduchoprázdnu. Aby tomu bylo jinak, musela by se školní výchova zabývat od začátku i výchovou estetické vnímavosti. Zdánlivě se to, pravda, děje v předmětu nazývaném **výtvarná výchova**. Jenom zdánlivě. Současná výtvarná výchova má sice někdy pozoruhodné výsledky v rozvíjení spontánní dětské tvořivosti, ale spontánnost není rozhodným, natož jediným znakem umělecké tvorby. Díla Leonarda da Vinci,

Rembrandta, Renoira, Mánesa, Zrzavého nejsou výsledkem „seberealizace“, nejsou prostým vyjádřením elementárních popudů umělcových.

1 . 2 . 4 Barvy v pedagogice

Pokud budou umělci vyjadřovat pouze sami sebe, zůstanou vždycky odděleni od ostatních lidí, protože ti budou od uměleckého díla právem očekávat něco víc než nahlédnutí do vnitřního vření té nebo oné osobnosti. Umění by jim mělo otevřít pohled na něco z objektivní reality platné i pro ostatní, a to z její hlubší, nikoli každodenní stránky. Běžná výtvarná výchova probouzí v žácích uměleckou vnímavost jenom ve skromné míře. Avšak Rudolf Steiner byl sám nejen iniciátorem nové, odlišné výtvarné výchovy, schopné prostředkovat žákům vnímavost pro poselství barvy. Děje se tak v rámci jeho celkové koncepce vyučování, známé pod jménem **waldorfská pedagogika**. Ta se snaží nejen o svobodnější formy učitelské práce a o důsledné respektování věkových potřeb dětí, ale zároveň o prostoupení veškeré výchovné práce uměleckými prvky. Proto se na waldorfských školách kreslí a maluje nejen v hodinách výtvarné výchovy, ale takřka ve všech předmětech. Ve výtvarných hodinách není v první řadě motivováno k seberealizaci, není také vedeno především k zobrazování vnějších skutečností, nýbrž právě k práci s barvami jako takovými. Má prožít, jak modrá barva se uzavírá do sebe, jak žlutá naopak vyzařuje všemi směry ven do prostoru, prožívá souhru dvou, tří a více barev, prožívá kouzlo přechodů z jedné barvy do druhé, a také si uvědomuje, jak setkáním dvou barev se mohou tvořit obrysy věcí.

Většina lidí ani netuší, že pro náš zrak existují pouze barvy, nikoli žádné „obrysy“. To všechno se v dalších třídách rozvíjí a prohlubuje. Tak děti v tomto výtvarném vyučování získávají postupně prohloubený vztah k barvám v životě i v umění, současně i vnímavost pro mluvu barev ve starších epochách výtvarného umění, od Egypta přes antiku, středověk, renesanci a impresionismus až po barevně výrazné obrazy 20. Století.

Uvědomíme-li si objektivní účinek barev na citový život, nebudeme se pozastavovat nad tím, že rozvinutím podnětů se otvírá cesta i k léčebnému využití barevných dojmů, ať již při aktivní výtvarné činnosti, nebo při intenzivním vnímání určitých barev.

Steinerovo základní cvičení s modrou a červenou barvou pro zmírnění krátkozrakosti už prokázalo nesčetněkrát svou účinnost. Je pochopitelné, že barvy mohou při promyšleném využití působit blahodárně na nervové a psychické poruchy různého druhu. Souhrnně je možné říci, že myšlenky o barvách mají všechny předpoklady, aby mnoha směry oplodnily jak současné úsilí o poznání, tak současné úsilí o uměleckou tvorbu.

2 . Výrazný svět barev

Barvy jsou vibrace kmitající na velmi vysokých frekvencích, které nejsme schopni postřehnout. Přesto si je velmi dobře uvědomujeme a jsou pro nás snadno přístupným zdrojem energie. Každá barva má svou psychickou hodnotu a obliba určité barvy může vypovídat o tom, jací jsme ve svém nitru.

Všechny barvy jsou dobré a my se cítíme lépe s určitými barvami v určitou dobu. Náš život ze dne na den můžeme obohatit tím, že se obklopíme těmi barvami, které jsou nejharmoničtější s našimi osobními vibracemi určitého dne. Když si vybereme barvu, která je s těmito vibracemi spojena a všimáme si toho, co nám sděluje číslo, jsme více sladění s životem.

2 . 1 Charakteristika barev

Červená

Teplá červená je symbolem chuti do života, výrazem emocí a lásky ve smyslovém životě, v prožívání, ovládání a dobývání. Je to barva žhnoucího vycházejícího Slunce, barva, jež aktivuje, oživuje, zintenzivňuje, působí dynamicky, agresivně a průrazně. Smyslové vnímání červené barvy v nás vzbuzuje vzrušení, žádostivost, touhu. Pokud takovéto pocity přijímáme s radostí, červená barva je pak pro nás silným smysly dráždícím dárcem energie, který stimuluje tělesnou sílu a výkonnostní schopnost ve

všech životních sférách, ať v oblasti sexuality, ve sportu nebo ve zvládnání životních problémů.

Červená odpovídá životní síle, pocitu sebehodnocení a sebedůvěry ve vlastní talent a možnosti. Červená barevná vibrace je vždy nositelem energie. Červená vyvolává upovídanost, horlivost, vášně a aktivuje při zahálčivosti, nechuti k práci a lenosti učení. Děti s problémy učení by proto měly dělat své školní úkoly za červeného světla. V oblasti sexuality charakterizuje tato barva čistě tělesné pudy zaměřené na vyvolání pocitu radosti. Červený prostor získává v celkové náladě něco mohutného, uchvacujícího, dělá tím velký dojem a podněcuje, a proto se nedoporučuje pro nervózní, lehce vznětlivé osoby. Musíme také zohlednit, že červená variuje svou barvu přiměřeně k teplotě místnosti.

Kdo však červenou miluje, vnímá ji jako jasnou, teplou, stimulující a pozitivní barvu, díky níž se cítí posílen, motivován a povznesen. To souvisí se skutečností, že červená stupňuje a zhušťuje vědomé prožívání a vnímání. Tato barva vyjadřuje silnou vůli. Její milovníci jsou vždy aktivní, flexibilní a velmi výkonní. Je v nich odvaha bojovat a síla vydržet. Za zálibou v červené barvě se ale také částečně skrývá touha být jedinečný, imponující, což musíme chápat jako výraz přání vládnout a dominovat, ale samozřejmě i být nápadný a získat respekt a uznání.

Růžová

Obsahuje jemnější tóny **červené** a je označována za barvu srdce. Symbolizuje lásku, náklonnost a oddání se bez pudové smyslnosti a rozjařené vášně. Růžová je barva ušlechtilých duševních citů lásky, něžnosti, jemnosti a oddanosti. Tato barva je nositelem vibrací harmonické lásky a nesobecké náklonnosti, podněcuje plné prožívání a vyjádření těchto pocitů štěstí. Mimořádná záliba v růžové naznačuje duchovní potřebu lásky a ochrany. Něžní, senzibilní a zasnění lidé upřednostňují často růžovou, aby získali svou vnitřní stabilitu. Milovníci této barvy mají extrémní ženské rysy, protože něžnost, zdrženlivost a ženskost je s růžovou spojována. Lidé milující tuto barvu jsou také rození požitkáři vrhající s rozkoší do všeho, co přináší radost a potěšení. Je to barva jemného životního způsobu, zdrženlivé elegance, působivé slavnostní nálady a sentimentálních citů a stavu mysli. Avšak přehnaná touha po růžové objasňuje narušený

vztah k realitě a vědomé odvrácení se od vážných věcí života. Tito lidé vidí vše přes **růžové brýle** a plují na **růžových obláčcích**. Mají strach z tvrdé reality a snaží se jí uniknout. Když člověk tuto barvu vědomě odmítá, ukazuje tím někdy na nevědomý nedostatek něžnosti a podpory, ale též na snahu o samostatnost a emancipaci a odmítání sentimentálních citů.

Oranžová

Je symbolem veselosti, optimismu a radosti ze života. Je to teplá, pozitivní, povzbuzivá barevná energie, která dokáže pomáhat při depresích, pesimismu, nespokojenosti, lenivosti a letargii. Oranžová stupňuje ctižádost a chuť k aktivitám a dopomáhá k odvaze a síle. Je to barva, která působí všude dobře, a proto je chápána také jako **sociální** barva, působící srdečně a přátelsky. Dávají jí přednost extrovertní a společenší lidé. Označuje se také jako barva zneklidňující, barva mládí a zdraví, povzbuzující ke zvědavosti, k novým zážitkům a dobrodružstvím. Z psychologického hlediska má charakter jakéhosi proudění či pronikání. Jako žhnoucí plamen ohně proniká, zahřívá a rozsvěcuje svým nádherně zářícím leskem vše kolem sebe a zanechává velmi efektní dojem.

Oranžová je něčím zářivým, sdělovacím a dojmavým. Ve své podstatě je nositelem smyslnosti a ztělesňuje, v protikladu k agresivní červené, láskyplnou něžnou erotiku spojenou s niternými city, touhami přáními. Buddhističtí mniši nosí z těchto důvodů oranžové oblečení. Milovníci této barvy mají někdy touhu vynikat, hrát jistou roli a získat tak uznání. V oranžové je velmi dobře zvýrazněn její smysl pro múzické a řemeslné umění. Vyvolává radost k životu a přináší vzlet a dynamičnost. Má velmi svémocný a okázalý charakter a působí dominantně a efektně.

Hnědá

Hnědá je tmavá oranžová, barva země. A právě to vytváří její charakter. Základní význam hnědé odpovídá potřebě bezpečí, tepla a útulnosti spojené s touhou po jednoduchém, klidném a s přírodou spojeném životě. Tato barva odpovídá pasivnímu tělesně-smyslovému vnímání, dává pocit stability v životě a tvoří tak základ k dalšímu rozvoji vyššího Já. Lidé milující hnědou stojí nohama na zemi, jsou šetřiví a pevně

svázání s domovem. Také symbolizuje vůli pokání, podřízení se a odříkání. Všeobecně je však hnědá chápána jako mateřsky ochraňující barva, mocná jako země, avšak vždy potlačená, tlumená a nikdy ne pronikavá a křiklavá. Přináší stabilitu, jistotu, solidnost, spolehlivost a uspokojuje tím potřebu jistoty a blahobytu.

Hnědá se svým zemitým charakterem, který v sobě nese dech dřeva a země, se dobře hodí pro rustikální, útulné a bytové prostředí. Přesto je dobré ji kombinovat s teplými barvami, jako například žlutou nebo oranžovou. Tmavě hnědou a černou nejčastěji odmítají děti. To svědčí o jejich nezkažené intuitivní schopnosti proniknout do barev a moci je vnímat.

Žlutá

Nejsvětlejší z pestrých barev, rozjasňuje, povzbuzuje, zahřívá a rozveseluje. Symbolizuje moudrost, vysokou inteligenci a schopnost myšlení. Se svými pozitivními magnetickými vibracemi působí žlutá povzbudivě na nervy a ztělesňuje pocit svobodného, neomezeného vývoje, uvolnění a osvobození. Žlutá, barva Slunce stojícího v zenitu, je považována také za symbol osvětlení a vykoupení, podporuje chápavost a chuť do učení, paměť a schopnost pamatovat si. Přináší vždy radost, veselost a chuť do života. Tato barva podporuje schopnost kontaktu, zpracování zkušeností, dojmů a stimulací nervových impulsů oživuje celkové myšlení. Záliba ve žluté je znamením duchovní čistoty, vnitřní bdělosti a chuti se stále učit něco nového.

Silná teplá žlutá zobrazuje rozmanité zájmové oblasti, duchovní schopnosti a nadání, až genialitu. Snaží se však obhájit vnější zdání a závistivé, nepřející myšlenky nevystavovat navenek. Žlutá je zářící barva přinášející radost a veselost. Oživuje ducha a silně povzbuzuje centrum života. Má pozitivní, povzbudivý účinek, podněcuje ducha a povzbuzuje k pracovnímu výkonu. Žlutá je dobrou pomocí při pocitech únavy.

Zlatá

Poskytuje pocit blahobytu, lesku a nadbytku. Je to barva pravého, skutečného středu, univerzální lásky a nejvyšších hodnot a zastupuje idealismus, velkorysost a ušlechtilost. Zlatě zabalené zboží vsugerovává vyšší hodnotu a ospravedlňuje tím zároveň vyšší

cenu. Zlatá transformuje poznání v chápání, pomáhá při zvládnání duševních nejistot a podporuje ducha na cestě k univerzální moudrosti.

Zelená

Barva přírody, bujné vegetace, probuzeného jara, symbolizuje bohatost, růst, nový začátek a vzestup. Pohled do zelené uklidňuje nervy, oživuje oči, posiluje smysly a dává pocit klidu a uvolnění. Je považována za neutrální barvu, která osvěžuje a vyrovnává a signalizuje uzdravení, obnovení, regeneraci. Milovníky zelené charakterizuje také ctižádost, spolehlivost, dobrá schopnost kritiky a výrazná snaha o jistou pozici, kariéru. Kvůli uklidňujícímu účinku je velkou pomocí pro nervózní a cholerické lidi. Tato barva podporuje kromě toho koncentraci, všímavost a paměť. Lidé, kteří hodně čtou nebo vykonávají činnosti namáhavé pro oči, by měli pobývat co nejvíce v místnosti do zelené barvy, protože zelená vitalizuje a má regenerující vliv na organismus.

Modrá

Význam této barevné energie je klid, mír, uvolnění a vyrovnanost. Podporuje schopnost prožitků v meditaci a otvírá ducha pro intuici a dojmy ležící na vyšší rovině, díky nimž tak můžeme navázat kontakt s podvědomím, abychom získali sílu k zvládnutí života a k posílení ducha duše. Modrá, barva nebe, otvírá ducha a duši a zprostředkovává příjemný pocit dálky bez hranic a absolutní vnitřní svobody. Milovníci modré mají většinou vyrovnanou povahu a jsou přizpůsobiví, senzibilní a věrní. Vyhýbají se sporům, protože jsou zdrženliví a mírumilovní. Symbolizuje také důstojnou mírnost, samostatnost, plnění povinností a dodržování zákonů a pořádku. Negativní postoj vůči modré barvě mohou někdy způsobit nenaplněná očekávání v partnerské oblasti či duševní osamění. Modrá podporuje vyrovnanost, klid a pomáhá tak duševně přetíženým a neklidným lidem.

Tyrkysová

Je to barva sebe prezentace, podporuje sebevědomí a podněcuje fantazii a spontánnost. Je to barva přátelství, sympatie a soudržnosti. Lidé se zálibou v tyrkysové barvě ztělesňují často náladovou vrtošivou povahu, a jsou přitom půvabní a šarmantní. Jako by v sobě měli dvě duše. Někdy se u nich projevuje silná touha po uznání a

obdivu, sebestřednost a umíněnost, a někdy se odtahují od reality a prchají raději do světa fantazií. Často mezi nimi nalezneme vynálezce, umělce a mimořádně kreativní lidi s velkým smyslem pro humor. Kdo odmítá tuto barvu, ukazuje tím z psychologického hlediska, že hledání jeho pravého Já mu jde těžko a má problémy se sebenalezením a seberealizací. Tyrkysová pomáhá nesmělým a plachým lidem, kterým dělají problémy kontakty s okolím.

Fialová

Barva nacházející se ve spektru mezi červenou a modrou symbolizuje změnu a přechod na druhou stranu. Je sjednocením dvou protichůdných pólů dvou sil, splynutím dvou energetických faktorů stojících vzájemně v kontrastu. Fialová je barvou inspirace, mystiky, magie a kouzla. Ve fialové se sjednocují tedy dva protiklady, modrý klid a červená hnací síla. Ve směsi červené a modré vykazuje fialová spojení obou s tím spojených symbolů, hmoty a ducha. Milovníci této barvy jsou velmi senzibilní a silně obrácení do nitra. Cítí se, jako by nepatřili k mase a hledají nerušené ústraní daleko od hluku a vřavy. Fialová barva má v sobě vždy něco neobyčejného. U dětí je však fialová velmi oblíbená. Lidé, kteří odmítají fialovou barvu, jsou často zatíženi silnými depresemi, kolísáním nálady nebo jsou vtaženi do erotických prožitků a tužeb, jimiž trpí a touží se od nich odpoutat.

Černá

Odpovídá výrazu smutku, ztráty, beznaděje a vysvětluje tak něco neodůvodnitelného, tajuplného, pochmurného a obavy vzbuzujícího. Je to barva smrti, vyjadřuje nekonečnou temnotu, opuštěnost a neměnitelnost. Bezbarvá, přísná a neproniknutelná černá je ale také výrazem zvláštní svátečnosti a památných příležitostí, při nichž se klade důraz na důstojnost a vážnost. Černá je v kontrastním rozporu ke všemu pestrému, veselému a vzrušivému. Odvrací se od všeho vitálního, světlého a života plného a symbolizuje tak vše dohasínající, umírající a temné.

Tím naznačuje něco definitivního a nepřekonatelného a vyjadřuje tak jisté negativní pocity spojené s omrzelostí a nátlakem. Odmítání černé znamená, že se člověk nechce nechat zastrašit něčím neproniknutelným a hrozivým. Protože je také výrazem strachu,

obav a ztráty odvahy, jejím odmítáním se dává najevo silná vůle k životu, připravenost k boji a vědomí mít úspěch a dobývat vítězství ve všech sférách života. Kdo však upřednostňuje černou, naznačuje, že rád potlačuje svá vnitřní přání a potřeby a obklopuje se raději tajemnou, neprůhlednou image, aby tím probouzel dojem zajímavosti. Černé dávají přednost i ti, kteří mají silný sklon k dramatičnosti, milují riskantní situace, přitom by ale chtěli zůstat neproniknutelní a neuchopitelní. Z psychologického hlediska ukazuje přehnaná záliba v černé barvě na strach, neurózy a deprese a objasňuje přání uzavřít a skrýt se před vnějším světem.

Bílá

Nejsvětější barevná vibrace je symbolem čistoty, jasnosti, vznešenosti a nevinosti. Vyjadřuje přítomnost světla, uvolnění, vykoupení, dokonalý vztah, zbavení se všeho materiálního a hrubého. Bílá je považována ale také za symbol nepřístupnosti, citlivosti a chladné rezervovanosti. Milovníci bílé mají sklon k perfekcionismu, abstraktním idejím a smělym plánům. Jsou to otevřené, živé osobnosti plánující svůj život cílevědomě, odměřeně a s úspěšností. Spolehlivost, upřímnost a pravdomluvnost jsou jejich vynikajícími vlastnostmi. Je pro ně velmi důležitá čistota, pořádek a dobré plánování vlastního života, protože to jsou zásady odpovídající jejich mentalitě se sklonem k perfekcionismu a jejich životnímu postoji. V případě nátlakové situace nebo při duševním vytížení znamená volba bílé touhou po osvobození, osvícení, vykoupení, po očištění a novém začátku.

Ryzí bílá je považována za výraz vnitřní čistoty a uvolnění nepříjemné situace, smazává staré myšlenky. Odmítání bílé ukazuje na absenci cílevědomosti a vnitřní prázdnotu. Bílá je barva zářící a oslňující a je namáhavá pro oči. Bílý prapor je symbolem kapitulace, ztělesňuje očištnou podstatu bílé barvy.

Šedá

Barva dokonalé neutrality, opatrnosti a ochoty ke kompromisům. Není barvou ani uklidňující, ani vzrušivou, ale přizpůsobivou a diskrétní, kterou často používají lidé, kteří se rádi zacloňují a distancují, kteří nechtějí přiznat barvu, ale jsou raději zakryti a jednají raději nenápadně v pozadí jako **šedé eminence**. Šedou upřednostňují většinou

starší lidé, kteří se vzdálili od všech aktivit a chtějí vést klidný, zdrženlivý život. Sklon používat šedou mají často lidé snažící se o vnější vznešenost a ušlechtilý odstup, aniž by ale přitom měli vnitřní stabilitu a integritu. Šedá je však také barva potlačení, omezení, nejistoty a strachu ze života.

Skličující šedý zážitek souvisí také s násilím, útrapami, nesnází a strachem. Šedá leží v husté mlze, brání ve výhledu a zahaluje cíl. Vztah, který má člověk k šedé, je velmi poučný v souvislosti s jeho subjektivním vnímáním a jeho duševní náladou. Tmavě šedá působí hrozivě, zvláště když má tendenci k olovené šedé, zatímco stříbro-šedá může být vnímána jako nositel naděje.

2 . 2 Temperament barev

Učení o čtyřech temperamentech a jejich důsledcích na charakter člověka sahá až do starověku. Empedoklés z Akragantu (530-490 př. Kristem) vysvětlil, že čtyři základní živly – země, oheň, voda, vzduch – představují čtyři hnací síly, v nichž principy kvality všeho bytí nachází svou symboliku. Tento názor měl i Hippokrates (460-377 př. Kristem), který vytvořil následující tezi:

Hlavní kvality čtyř prvků jsou – **studená, teplá, vlhká, suchá** – nesou v sobě vlastnosti – **tekutá, stálá, plynná a pevná**.

Učení o temperamentech čtyř prvků a jejich vztah k lidskému charakteru se stal tenkrát základem tehdejší medicínské teorie. Přitom byly při posuzování více či méně zdůrazněné individuality lidského myšlení a vnímání brány v potaz souvislosti se čtyřmi hlavními šťávami v těle. Každá ze čtyř povah byla charakterizována a pojmenována podle v ní převažující hlavní šťávy, a tak vznikly následující pojmy „ cholerik, sangvinik, flegmatik, melancholik “. Tyto čtyři základní formy – cholerický, sangvinický, flegmatický, melancholický – odpovídají čtyřem spektrálním barvám: červené, žluté, zelené a modré.

Cholerická povaha – červená symbolizuje dynamičnost, energii a schopnost se nadchnout. Odpovídá horkokrevnému cholerikovi v jeho barevném charakteru, neboť

červená je výrazem radosti ze života, tepla a vitální síly, ale také spěšných, neovladatelných, hněvivě vznětlivých výbuchů a hnutí mysli.

Sangvinická pohova – žlutá, to je barva, která svým barevným charakterem odpovídá temperamentu sangvinika. Tato barevná vibrace představuje Slunce stojící v zenitu, jakož i zralého, silného člověka, jehož charakter v sobě nese znaky zářivého a teplého letního dne.

Flegmatická povaha – zelená je dominantní barva přírody, charakterizuje realistického flegmatika. Tmavě zelená barevná vibrace symbolizuje sklonek dne, pomalý úbytek světla a tepla, příchod stmívání.

Melancholická povaha – modrá je nejtmaší barva světelného spektra odpovídá ve svém uklidňujícím, povznášejícím, zdrženlivém a mírumilovném působení temperamentu melancholika.

2.3 Krása barev

Proč vnímáme barevný svět a barevné umělecké projevy tak intenzivně? Proč podléháme barevným náladám a jejich proměnám? Proč na nás působí barevné světlo? Je to psychofyzilogický účinek vyvolaný smyslovým dojmem? Je to emotivní vztah k viděné skutečnosti? Je to tradiční atavismus zděděný po předcích? Je to spojení s dávnými existenčními podmínkami, či současné působení prostředí, ve kterém žijeme? Je to vrozený lidský smysl pro ideál krásy? Jsou barvy podnětem čistého estetického vjemu, bez ideových mravních, politických a sociálních momentů?

Krásu se rodí ze skutečnosti a z našeho vztahu k ní. Je společensky a historicky podmíněna (dobou, časem, stavem společenských sil). Estetično barev nelze vysvětlovat jen z fyziologie člověka, to obvykle končí v naturalismu, nelze je vysvětlit nelibostí, pravostí barevného vjemu; působivost barev nelze vyložit ani jen čistě ze stanoviska psychologického. Jedna a táž barevná skutečnost v přírodě nebo skutečnost vytvořená záměrně člověkem s estetickými aspekty může za různých společenských a individuálních okolností působit krásně, dramaticky nebo nevábně, šeredně a lhostejně.

Estetický dojem z barevného světa je vysvětlitelný pouze z dialektického přístupu historicky, psychologicky, sociologicky ve spojení s obsahem a významem předmětů, jichž je barva nedílnou součástí, podle situací, v nichž se předmět nachází nebo které vytváří a dále podle subjektivních podmínek individuálního vědomí pozorovatele.

Krása není nezachytitelným subjektivním pocitem libosti, ale konkrétní vztah k přírodě, k věcem, k vlastním výtvorům. Je to hodnotící vztah, který vzniká v procesu společenské praxe se složitou interakcí subjektu a objektu. Je to vztah, který se měnil od epochy k epoše, od třídy ke třídě. Člověk se v něm rozvíjí a dotváří sám sebe, svou schopnost vnímat a chápat skutečnost nově, hlouběji a intenzivněji.

Barva je v mnoha případech rozhodující součástí krásna. Často povzdychneme nad černobílým obrazem; škoda, že to nevidíme v barvách. Stejně si připadáme ochuzeni při vnímání uměleckých děl v černobílé reprodukci nebo v reprodukci barevně zkrácené. Barva dává předmětu novou kvalitu, zpřesňuje jeho charakter, určuje a aktualizuje jej, je důležitým kritériem hodnotícím, je prvkem poetizačním. Je tedy důležitým prvkem poznávacím i prvkem emočním.

Barevné ladění předmětu, vztah k barevným náladám, hodnocení barevných kombinací a kompozicí se dobou mění (ačkoliv barevnost okolní přírody zůstává stejná), jako se mění životní prostředí, tradice, způsob života. Barevnost ve společenském i vnitřním nazírání se mění. Některé barvy a kombinace pokládáme za staré, jiné za nové, moderní. To se odráží ve všech složkách barevného projevu (v módě, interiéru, výtvarném umění, propagaci) v různé intenzitě, v různém časovém intervalu a na různé úrovni. Jakoby barva vyvětrala – stala se starou, nmoderní, nesnesitelnou, nepoužitelnou a naopak jiná barva jakoby posílila svůj účinek, zkrásněla.

Člověk se vlastně ve svém životě stále učí dívat, vnímat a oceňovat, hodnotí ve spojitosti se společenskými a historickými podmínkami a koriguje svůj názor, jeho citové vnímání je pod stálou kontrolou rozumu i společenských norem. Z nich se uvolňuje, aby vytvářel nové. Stále se osvobozuje a i svazuje.

2 . 4 Japonské učení o kráse

Nejdále přivedla praktická učení o kráse tradiční japonská estetika, která uznává čtyři kritéria krásy: sabi, vabi, šibuj a jugen. Poslední kritérium jugen, vycházející z buddhistické filozofie, zdůrazňuje proměnlivost a pojímavost věcí a dojmů. Učí, že k nejvyššímu stupni relativní dokonalosti lze dospět jen kratičký okamžik, čas dále plynoucí vše promění a pohltí.

První kritérium sabi učí znát míru věcí, krásu a jejich podstatu, druhé vabi učí zdrženlivosti, kouzlu prostoty, vylučuje násilný zásah do věcí, třetí šibuj, je poslední soud krásy, učí chápat komplexní stav věcí, je to harmonie mezi tvarem a materiálem – použitelnosti a estetickým vzhledem.

Ve všech případech je barva nedílnou součástí estetického soudu, ale nikdy není hlavním kritériem, je spíše v pozadí. Zejména kritérium šibuj, je měřítkem dlouho, po věky pěstovaného vkusu, které učí vnímat svět jako produkt zušlechťování ducha a v něm se nejvíce formuje vztah j barvám. Vždyť japonské děti se už ve druhém školním roce učí rozeznávat, znát a pojmenovat 36 různých barev květů (květy totiž mají stálé, svěží a čisté barvy ať už jsou jakkoli lomené). Některé barevné dojmy a prožitky mají trvalejší charakter daný např. zkušeností, tradicí, letorou, způsobem života, vzděláním. Proces inovace je obdivuhodný, zejména u mladých a zvláště pak je nápadný v módě, která je barevně nestálá, až vrtkavá. Přesto i zde platí některé zákonitosti, zejména o rovnováze společenské praxe a funkce i emotivního působení.

2 . 5 Umělecké pojetí barev

Nejlépe snad můžeme ozřejmit zvláštní účinnost barev, ve vztahu malíře, umělce, k barevné skutečnosti. Barevný svět, který vnímáme a který vnímá malíř – umělec, je stejný. Přesto, že bezprostřední barevný zážitek může být podobný, vyjádření malířovo bude odlišné, podle toho, jak k němu barevná skutečnost promlouvá a jak se přetváří v jeho tvůrčí fantazii. Onen výběr selekce barevných vjemů, jejich logické, fantazijní i asociální vztahy (jejich potlačování a vyzdvihování) jsou těžko postižitelné procesy,

kteřé se vymykají zautomatizovanému, běžnému vjemu, kteřé vřak tento vjem dělají zvláštní, poetizují a dramatizují. Jinými slovy, citlivý umělec si osvojuje vše a přírodu zvlášť intenzivně, osobitě a umí osvojení i esteticky výrazně vyjádřit. Světla a barvy na předmětech odhalují jejich skrytý řád, fixují jej v našem vědomí. Nikdy vřak je nelze plně abstrahovat od předmětu. Barva se dosud nikdy nestala v minulosti jediným estetickým znakem pro významy a symboly.

Čisté jasné, nezkalené barvy (ne křiklavé, ne plně syté) jsou obecně výrazem pohody, zdraví, svěžesti. V přírodě se také vyskytují vždy v určité míře. Zákon červených růží v zelení, bílé vesnické štíty v modrozelené krajině, pomeranče na hnědé desce stolu, pestrý motýl na neutrální omítce domu, bílý plot v prostoru šedé ulice. Tyto barevné dojmy na nás působí povzbudivě, jsou vkusné a estetické. Uměním se vřak stanou teprve tehdy, když jsou z přirozené roviny naturalistické subjektivnosti přeložené do nového estetického významu, například na architektuře, plastice, v obraze, na jevišti, na filmovém plátně, v barevné fotografii, na koberci či jiné textilií.

2 . 6 Vizuální prožitěk barev

Barvy a světla v přírodě nevznikají jako výraz citu a hnutí. Teprve ve spojení s člověkem, přetavené jeho psychikou, niternými vztahy, vlastním subjektem působí citově na pozorovatele a tvůrce, který barvy reprodukuje a vyjadřuje se jimi. Barvy jako poslové citů, hnutí, jako nositelé niterních impulsů se objektivizují a obracejí se ke konzumentovi umění, vytvářejí novou skutečnost, skutečnost v minulosti již jednou prožitou. Transformované působení barev je tedy často účinnější a pro umělecký projev je dokonce nezvratnou podmínkou.

Vlastní a zobrazovací hodnota a barvy má mít individuálně podmíněnou rovnováhu. Barva se stává výrazovým prostředkem teprve v dialektickém vztahu mezi subjektem a objektem, který ji může povýšit na novou autonomní skutečnost. Transformace barev skutečnosti do nové skutečnosti estetické nebo umělecké je zvláštní nejen svým vlastním procesem, ale samým výsledkem. Reprodukci se mění barevná

kvalita a často i její význam. Tak jako malíři nepopisují věrně barevnost přírody, je básnické a literární líčení barev také stylizované a symbolické.

Ať už jsou barvy předmětem vizuálního prožitku nebo prožitku niterného, buzené básnickým slovem, prózou, hudebně, nelze dobře sloučit současné působení dvou řádů. Řádu přirozeného a řádu umělého. Každý umělecký projev je jaksi z naturalistické přírody z okolního světa vydělen, vyňat, vyrámován a více nebo méně stylizován. Barvy také přestanou účinkovat, vznikne-li rozpor mezi pouhým výrazem citu a uměleckým významem. Nejnápadněji se to projevuje právě v divadle, filmu, v barevné fotografii, kde je někdy realismus zaměňován za naturalismus a mnohdy klesne i na kýč. Jsou-li však barevné předměty organizované, vybrané umělcem a uspořádané v nových vztazích a souvislostech, podobně jako v poezii, vzniká v nové jednotě estetický i umělecký zážitek. Je-li však barva v rozporu s materiální funkcí předmětu, neúčinkuje.

Barvy účinkují vnitřní i vnější vazbou významy i obsahy předmětů, ve výtvarné a společenské situaci, ve které se nacházejí. Barvy mají také určující charakter. Je mnoho případů, kdy situace jsou definovány světem barevných předmětů, což se zejména úspěšně využívá v divadle i ve filmu, kde stačí k charakteristice situace pouze detail barevného předmětu. Podstata barevného vjemu u člověka byla z hlediska psychofyzilogického dovršena teprve v posledních letech. Vedle poznávací složky má barva velmi silnou složku pocitovou. Barva (*obr. č. 3*) je nositelem významu, obsahu, nositelem hodnot duchovních a symbolických, nositelem citových stavů, bezprostředním zdrojem radosti a potěšení, je nositelem výtvarných hodnot.

Obrázek č.3, Barevné spektrum

Principy barevné skladby byly zjišťovány člověkem postupně ve vývoji barevného zobrazování. Dnes je na barevném zobrazování obecně uznáván **podíl myšlení a mozku** (logicky i fantazijně), zatímco oko zprostředkuje prvotní popud. Vžitá představa v podvědomí laiků o výtvarném malířském projevu, že zachycení barev ve skutečnosti je vlastně zobrazení zrakového vjemu, je přežitá a dávno překonaná. Z vývoje výtvarného podílu barvy na zobrazování během několika tisíciletí v různých kontinentech a na různých uměleckých předmětech je patrné, že až na výjimky v poslední epoše výtvarného projevu, je naturalistické použití barvy v mizivé menšině.

2 . 7 Pojetí barvy ve výtvarném umění

V minulosti teorie nadměrně zdůrazňovala zobrazující funkci barev, která byla málo vyvážena výrazovou funkcí. V praxi můžeme spíše sledovat výraz barev, který převažuje nad zobrazující funkcí od jeskynních nástěnných maleb přes Egypt až k baroku. Ve dvacátém století došlo u některých umělců k absolutnímu převratu, kdy uznávali jediné výrazovou funkci barvy a její hodnoty zobrazovací takřka popřeli. Paul Klee proklamoval umění pozorování a zviditelňování neoptických dojmů, které vznikaly v nitru, v jeho představách. Také Henri Matisse vyloučil z obrazu všechny přechody a pracoval puristicky s „ odhmotněnou “ (neskutečnou) barvou – modré aktykoláže. Barvy zbavené hmotnosti, abstrahované pouze na vlastní výraz, jsou součástí barevného klavíru ruského skladatele Alexandra Skrjabina nebo kanadský tvůrce filmové kreslené hudby Norman Mac Laren abstrahoval barvy a pohyb jako tóny. Konečně barevný výraz (ne ovšem zbavený funkce zobrazující) byl revoltou “ velkých outsiderů “ malířství 19. a začátku 20. Století, počínaje impresionisty (Manetem), expresionisty Munchem, van Goghem, Cézannem a Matissem konče.

Krása a působivost barev vyniká z jejich vzájemných vztahů. Schopnost barev navzájem se podporovat, doplňovat a zvýrazňovat poznali už staří Řekové. Hledali vztahy barev a filosoficky je zdůvodňovali (Pythagoras, Demokritos, Empedokles, Aristoteles); umělecký účinek barev zkoumal Leonardo da Vinci, Delacroix, Goethe,

fyzikálními a psychickými účinky se zabývali vědci (Runge, Chevreul, Hering, Jung), ale i malíři (Munsell, Itten, Field). Ač šli různými cestami, potvrdili existenci určitých obecných principů, jimiž je barva a barevnost ovládána.

2 . 8 Lesk

Jednou ze zvláštních kvalit barev je lesk, který hraje ve výrazu barev významnou roli. Vzniká lomem a odrazem světla a mění světlost, sytost i kvalitu barvy. Při totálním reflexu barva zaniká. Dopadá-li světlo v jiném úhlu, lesklý předmět nabývá na barevné intenzitě, barvy jsou tvrdší a tím i ostřejší kontrast. Na světlých barvách je však lesk málo zřetelný, působí měkce. Lesk je jedním z důležitých prvků barevné skladby proto, že může měnit výraz, charakter i kvalitu barvy. Vedle brilantního lesku známe pololesk, matný lesk, mat, třpyt, jiskření, mihotání. Tento barevný efekt je dobře znám z přírody. Květ růže má matnou barvu, listy jsou lesklé nebo polomatné a obě barvy se promění kapkami rosy. Magické barvy dává perleť, jejíž proměnlivé barvy jsou napodobovány broušením glazurami, nátěry (aut). Kovový, chladný lesk vedle živé, dýchající voňavé barvy květů, je rafinovanou, barevnou skladbou architektů, dekorátérů, aranžérů i fotografů.

Krása barev je námětem i předmětem úvah lidí všech profesí, stavů, věkových stupňů prakticky i teoreticky. V současné společnosti, v moderním způsobu života dochází stále častěji k rozrušení tradic a stylových projevů vázaných dobovým slohem a jeho normami. V běžném konzumu, kdy nabídka zboží je motivována ziskem bez valného ohledu na potřeby a vkus spotřebitele, je barevná skladba zřídka kdy v jednotě. Proto jsou v magazínech, příručkách a časopisech často uváděny návody a doporučení jak hodnotit, oceňovat, užívat barev. V několika hlediscích se tato doporučení shodují s poučkami, které stanovili už v minulosti různí filosofové, umělci, spisovatelé i pedagogové.

3 . Barvy jako léčivý prostředek

Energii barev lze využít jako léčivý aktivátor v tělesné i duševní oblasti. Náš celý organismus se nachází v neustálém pohybu. Každá buňka, každá molekula je jedním článkem bezpočetných jednotlivých systémů, které jsou neustále v pohybu, umístěných ve vibrující přírodě naplněné nesmírnými energiemi. Instance nadřazená nám všem se stará o mnoho malých vibračních systémů, aby poslouchaly jeden zákon. Pokud se tento pohyb začleňuje do rozmanitých pohybů přírody, cítíme se dobře a zdraví.

Terapie barev spočívá v posilování regulačních sil těla a ve vitalizaci. Organismus přitom dostává potřebné energie, aby mohl opět nalézt svou rovnováhu. Naše oko přijímá vibrace světla a barev, přičemž epitelové buňky oka, jež tvoří pigment, se dělí a rozmnožují. Že barevné světlo neproniká do organismu jen přes oko, ale přitom hraje důležitou roli také kůže jako brána k nitru, dokazuje skutečnost, že slepí lidé mohou vnímat také barvy tím, že do sebe přijímají jejich vibrace přes kůži a profitují tak z jejich účinku. Naše kůže je vlastně taková anténa. Přijímá zvenku barevné informace a vede je dále do nitra. Smyslové orgány mají zprostředkovací funkci mezi nitrem a vnějším prostředím. Vše, co se dotýká viditelných a neviditelných paprsků, vibrací a impulsů na našem těle, uvolňuje reakce. Vzrušivý prostředek, barva, k tomu musí být specifikován a také přizpůsoben aktuálním potřebám, aby se mohla plně rozvíjet jeho účinnost.

V porušené buňce chybí proud energetické informace, a proto potom dochází ke změně její světelné a barevné kvality. Barevné světlo způsobuje léčivou reakci v celém organismu a představuje jemnou, celistvou a bezbolestnou možnost terapie, která vykonává pozitivní rezonanční účinek na buňky a zabraňuje překročení chybných vibračních potenciálů na okolí. Světlo v lidské buňce je vědci dokázáno. Každá žijící buňka vytváří sama jemný bioelektronický proud, protože jsou jí podřízeny různé chemické změny. Tento proud přichází na jedné straně z elektrolytů krve a lymfy, na druhé straně z Vesmíru, Slunce, světla a barev. Velký kosmický řád nachází svou dokonalou obdobu, svou absolutní polaritu v nejmenších stavebních kamenech života, v buňkách. Barevné světlo zprostředkovává našemu organismu léčivé impulsy a má

účinný vliv na tělesné a psychické poruchy. S barevnou terapií lze příznivě ovlivnit následující symptomy:

- mírnění bolesti
- výstavba buněčné tkáně
- podněcování celkových tělesných funkcí
- tvorba červených krvinek
- podněcování látkové výměny a cirkulace
- rozšíření nejmenších krevních cév a kapilár
- tlumení zánětů
- zničení hnisavých zárodků a bakterií
- prokrvení a napnutí tkání
- harmonizace nadfunkcí

3 . 1 Sedm spektrálních barev

Barevné paprsky slunečního spektra obsahují neuvěřitelné léčivé energie, které mohou účinně působit u různých nemocí a potíží, pokud se jich používá přiměřeně a cíleně. Červené barevné vibrace způsobují rozšíření cév a vytváří tak silné prokrvení, přičemž modré barevné vibrace vyvolávají zúžení cév a tím ischemii, přičemž může být znečitlivěna kůže proti bolestem, protože modré barevné impulsy snižují vzrušení nervového systému, zklidňují a tiší bolesti. Projevy nemoci jako horečka, záněty nebo otoky ukazují začervenáním, že v těle je příliš mnoho tepla. Ke znovuvytvoření rovnováhy je potřeba protipól, chladivá, uklidňující modrá barevná energie.

Červené a oranžově-žluté barevné vibrace vytváří pomocí svých jemných bioelektrických vibrací podobný stav horečce, který tělu podněcuje vlastní obranné síly a zahajuje tím proces uzdravování. Oranžové barevné vibrace mají italizační,

povzbudivý a posilující účinek na organismus, zatímco žluté impulsy jsou používány jako nervy posilující, podporující trávení a povzbuzující žaludek.

Zelené barevné vibrace vyrovnávají, osvěžují, dezinfikují, hubí bakterie, tvoří svaly a tkáň a regulují látkovou výměnu. Indigově modré barevné vibrace přinášejí zvláště intenzivní léčivé energie, protože se v nich hromadí účinek všech šesti barev. Fialové barevné vibrace zprostředkovávají povzbudivé vibrační impulsy na lymfu a slezinu a dodávají vitalitu. Dnes také víme, že barevná energie též ovlivňuje zárodečné žlázy, řídí hormonální žlázy, podporuje tvorbu vitamínů a uvolňuje nesčetné reakce v organismu, které podporují léčebný proces a ovlivňují příznivě stav mysli. Jednotlivé barevné paprsky mají tedy, přiměřeně svému charakteru, zcela specifické léčivé účinky a dávají tak k dispozici koncentrovanou energii, která v těle uvolňuje hluboce působící reakce a je vedena dále nervovými drahami k postiženým orgánům, aby tam docílila léčebného účinku.

„ Nebeské světlo nelze zastavit purpurovými plášti ani tmavými kutnami, náleží východu Slunce. “

Nikolaje Lenau

3 . 2 Úloha barev v životě

O jedné z možných rolí, kterou hrají barvy v našem vnímání jsme se již letmo zmínili v třetím dílu, v kapitole Primární a sekundární význam sdělení, a sice v souvislosti se symbolikou barev (např. černá – barva smutku). **Psychofyzilogické působení barev na člověka bývá nazíráno z různých úhlů** (např. z pohledu medicíny, psychologie, designu a bytové architektury, oděvní módy aj.) a v tomto směru tedy existuje řada rozmanitých tvrzení a teorií. Uvádí se např., že červená barva, zejména je-li jí mnoho, je rušivá a rozčilující, modrá a zelená uklidňuje, žlutá a oranžová vyvolávají radost, fialová a purpurová vytvářejí napětí apod. Podobně se traduje, že např. zelená a modrá se k sobě nehodí, zatímco doplňkové barvy navzájem ladí, nebo že geometrické obrazce jsou poněkud vzrušující a dokážou opticky klamat, ale působí čistě a moderně, a že květinové vzory jsou uklidňující a teplé, ale mohou působit i chaoticky atp., atp. Je

však nepochybné, že ač si to zcela neuvědomujeme, barvy na nás působí často a významně. Uvědomíme si to především tehdy, když vidíme takové barvy, nebo takové jejich kombinace, na něž nejsme tak běžně zvyklí.

3 . 3 Barvy ve vztahu k předmětům

Z běžné zkušenosti jsme si zafixovali vnímat **barvy ve vztahu k předmětům**. Často předmětům přisuzujeme barvy jako jejich objektivní vlastnost a proto i podle barvy předmětu též často odhadujeme jeho vlastnosti (červené rajske jablko je zralé, zelené nezralé, hnědé jablko je shnilé, červené vejce je patrně nabarvené atp.). Barvu předmětu často i přeneseně používáme na nějakou obecnou vlastnost – protože nebe, moře či led (v silné vrstvě) se jeví jako modré, a oheň je většinou červený, oranžový, nebo žlutý, spojujeme si modrou s chladem, červenou a oranžovou s teplem. Není to ale asi tak zcela pravda – vezměme v úvahu např. to, že nejteplejší část plamene není ta červená, ale vlastně modrá, že studený sníh je přece bílý, nehledě na to, že vodní hladina (*obr. č. 4*) bývá modrá díky odlesku modré oblohy v ní. Možná zde hrají roli i nějaké atavismy, zděděné po prapředcích.

Obrázek č.4, Vodní hladina

Něco jiného než barva jako vlastnost předmětů je však **barva jako taková** (barvivo, pigment), jejíž použití si volí člověk libovolně sám (barva textilu, nátěr materiálu, barevný obraz, barevná úprava interiéru a předmětů denní potřeby). Dost obtížně se však běžně dosahuje úplného zrušení onoho výše zmíněného spojení barev s předměty z každodenní zkušenosti. To může být i zdrojem problémů při vnímání emotivního

obrazového sdělení, protože spojení barvy s předměty máme podvědomě zafixováno velmi silně.

Při vědomé **volbě barev** se uplatní vztah konkrétního člověka k barvám. Tento vztah má kořeny v několika zdrojích: v již dříve zmíněném **symbolickém** působení barev, vyplývajícím ze společenských konvencí, dále v **emocionálních** vazbách, vzniklých (zejména v dětství a do jisté míry výchovou) přenosem z emocionálního zážitku s objektem určité barvy (např. zmíněné „teplé“ barvy ohně či zralých plodů, negativní bílá např. ze zážitku z lékařské ordinace ale naopak pozitivní bílá spojená s čistotou, svátečním ubrusem, vůní jasmínu apod.), pak přímé **fyzilogické** působení, související se zrakovým ústrojím a příslušným mozkovým centrem zajišťujícím primární vyhodnocení zrakového vjemu (uklidňující a zraku příjemná je zelená, příp. modrá, dráždivá je červená, určité disharmonické kombinace barev jsou neneseny nelibě, téměř tak výrazně jako v hudbě), a konečně zcela **individuální** působení, vyplývající z rozsahu a kvality praxe s barvami (malíř obrazů, grafik nebo i zahradník či lesník má např. vypěstování větší schopnost rozpoznávání a zapamatování barev a vytváří si k nim svůj „vlastní“ vztah).

Všechny tyto vlivy se uplatňují u každého jinak, jinou měrou a v závislosti na řadě dalších okolností. Proto nelze jednoznačně a jednoduše definovat, že určité barvy působí tak nebo tak. Každý člověk však má, resp. přejímá určité názory na barvy, jejich kombinace a použitelnost, tzv. barvonázor (např. v úpravě svého bytu, v oblékání apod.) a dodržuje nebo ctí určitou barevnou morálku (dobové konvence), alespoň v některých oblastech (např. v úpravě veřejných nebo veřejnosti viditelných prostor a objektů, např. barvě plotů, oken, fasád apod.)

„ Čím častěji se budou naše oči dívat ke světlu, tím početnější budou naše světlé okamžiky, časy nápomocných vnuknutí, které nám dává nitro. “

K. O. Schmidt

3 . 4 Barvy ve fotografii

Barvy v praktickém životě sice denně vidíme, ale většinou se nad nimi příliš nezamýšlíme. **Kupodivu ale barvy na fotografickém snímku vnímáme mnohem pozorněji.** Koneckonců i černobílý snímek prohlížíme s jistou dávkou pozornosti, mj. právě proto, že jde o zcela zřetelně ohraničený (okrajem fotografie) prostor sdělení. Podobně jako v černobílé fotografii hrají hlavní úlohu linie a tvary, v barevné fotografii jsou to právě barvy, které nejsilněji působí na diváka. Věnování značné pozornosti barvám souvisí s procesem analyzováním obrazu a s nápadností (vtíravostí) některých barev (někdy může být divákův pohled dokonce jaksi „ magicky “ přitahován k určitému barevnému objektu, a to i na „úkor“ jeho věcného významu). Dále to souvisí i s tím, že z praxe podvědomě tušíme, že barva v sobě zpravidla nese důležitou informaci o zobrazeném předmětu. Jak jsme již dříve rozebírali (v druhém a třetím dílu), divák se při prohlížení fotografie (především té černobílé) snaží hlavně najít význam, obvykle teprve pak zjišťuje (a připouští) i emocionální účín. To vyplývá z toho, že u fotografie je v myslí mnohého diváka silně zafixováno, že fotografie je poměrně velmi věrný obraz skutečnosti (tedy zafixováno mnohem více než např. u obrazů, grafik, soch apod.)

K takovému vnímání fotografií dochází přesto, že dnes již každý dost dobře ví, že to co vidí na fotografii (tedy i na převážně informativní fotografii, např. v časopise nebo v novinách), možná nemusí zcela skutečnosti odpovídat (vzhledem k dnešním relativně snadným možnostem digitálních úprav fotografického obrazu). Vůbec nemáme v úmyslu podsouvat snad novinářské obci nějaké záměrné manipulace s fotografiemi, jen bychom chtěli poukázat na to, že nejsledovanější „ obrázkové “ sdělovací prostředky (zejména televize, ale i tisk) působí často a opakovaně tak sugestivně, že zpravidla až příliš nekriticky obrazové informace přejímáme (a proč ne, že - vždyť máme zato, že podávat objektivní pravdivé informace je přece jejich úkolem !) Postupně si však stále více lidí uvědomuje, že formulace jako „ vždyť to bylo v televizi “, nebo „ vždyť tam k tomu byly fotky“, mnohdy nemusí být argumentem dokládajícím naprostou pravdivost (nejednostrannost) sdělení.

Barvy na fotografii jsou samozřejmě vnímány v souvislosti se zobrazenými objekty (předměty). Podle vztahu mezi *úlohou objektů* (tj. věcí včetně jejich tvarů) a *úlohou barev* je možné se v barevné fotografii posouvat od sdělení čistě informativního až po přímo působící sdělení emotivní - lze pak uvést tyto typické případy:

a) informativní sdělení (popis skutečnosti) - sice jako barevný snímek, přičemž by ale byl *možný i nebarevný* a to bez významné ztráty informací (některé technické fotografie, např. vzhled automobilu apod.),

b) informativní sdělení (popis skutečnosti) - které by však *na nebarevné fotografii ztratilo* mnoho ze své informativní hodnoty (barevná fotografie technická, vědecká, lékařská, přírodovědná aj. – např. vzhled zařízení, živočicha nebo jeho orgánu apod.),

c) emotivní sdělení významové, tj. s využitím *věcného charakteru* barevné skutečnosti - rekvizity (např. fotografie emotivně aktivního objektu, u nějž barvy hrají hlavní nebo důležitou úlohu – buď jako barva nosné „nálady“ nebo „*atmosféry*“ snímku, vyjádřená prostřednictvím jeho převládajících barev, např. barev oblohy, moře, lesů, mlhy, ohně, dýmu, aj. a nebo jako působivé *barevné kombinace* objektů nebo v rámci objektu),

d) emotivní sdělení přímé, tj. barevná kreaace *nevycházející z věcného významu* barevné skutečnosti - rekvizity (např. barevná abstrakce, autorská stylizace apod.)

Pro lepší ilustraci by zde asi dobře posloužila slova malíře Pabla Picassa (z knihy Francoise Gilotové a Carltona Lake: *Život s Picassem*), kterými vysvětloval svůj právě vytvářený obraz. Je to malířský nápad. Málo záleží na tom, zda ze základního prvku se stane sklenice nebo láhev. To je pouhý detail... To, co teď vidíte, je základní prvek: skvrna zelené, výpad fialové a tahle černá čára, která je spojuje. Tyhle prvky zápolí mezi sebou, všude je samá pleticha... Kromě boje mezi tvary zelené a fialové ještě probíhá boj mezi samotnými barvami...".

Z toho všeho ovšem plyne, že před vznikem každé barevné fotografie by autor měl mít zcela jasno v tom, co především chce sdělit nebo vyjádřit a tedy i jakou úlohu v tom mají sehrát právě barvy.

Pro informativní fotografii je zachování vazby mezi barvami na fotografii a barvami a vlastnostmi originální předlohy velmi důležité. Mnohdy na fotografii právě díky barvě dobře poznáme materiál, prostorové vztahy a vlastnosti originálu (které by z černobíle fotografie zjistitelné nebyly, nebo jen s velkými obtížemi).

Naopak v emotivní fotografii, kde se projevuje autorova fantazie, resp. jeho výtvarné cítění, se tato vazba často nedodrží, barvy a jejich kombinace nemusí být podřizovány jejich výskytu ve věcné realitě.

Při této příležitosti by bylo vhodné opět poukázat na „malířský“ přístup k barvám.

Uveďme proto jeden pohled na působení barev na diváka a na princip vzniku barevné harmonie, jak to vyjádřil Vasilij Kandinskij (1866-1944), ruský malíř a významný teoretik umění: „Barva je klávesnicí. Oko je paličkou. Duše je piánem, se svými mnohými strunami. Umělec je tou rukou, jež rozezná duši pomocí té či oné klávesy“.

V souladu s našimi kořeny vztahu k barvám (uvedenými v předchozí kapitole) uplatňují se u barev ve fotografii tyto čtyři základní principy působení:

1. **věcný** – barva vyznačuje věcnou povahu předmětu (tráva je zelená, západ slunce je červený, skvrnitě hnědé železo je asi zrezavělé apod.)
2. **symbolický** – vlastnost přiřazená barvě konvencí (např. bílé šaty nevěsty, smuteční nebo sváteční černá apod.)
3. **asociativně emotivní** – působení barev je zde nepřímé i přímé a je velmi rozmanité; pramení z individuálních emocionálních vazeb a vztahů, získaných opakovanou interakcí s barvami (již od dětství), včetně vlivů společenského prostředí (např. módy, reklamy, designu apod.)
4. **výtvarný** – přímý účinek barvy (vč. vztahu barvy k další barvě), tj. bez ohledu na barvu nějaké věci; souvisí s „praxí“ s barvami a s fyziologií zraku (prolíná se s předchozím principem)

4 . Praxe

4 . 1 Rozdíl vnímání barev mezi muži a ženami

Důvodem odlišného chápání barev mezi muži a ženami je podle odborné literatury jejich odlišná genetická výbava. Muži mají chromozomy X a Y, zatímco u žen se vyskytují pouze dva chromozomy typu X. Právě v chromozomech typu X se nachází genetická výbava pro čípky, které umožňují rozeznávání barev. Žena má více druhů čípků než muž, proto žena rozeznává více barevných odstínů. Muži rozlišují většinou pouze základní barvy – u žen se můžeme setkat s výrazy, které lépe charakterizují jednotlivé odstíny, například olivová, smetanová, kaštanová apod.

Pokud bychom srovnali oblíbenost jednotlivých barev u mužů a žen (*obr. č. 5*), pak jako oblíbené barvy u obou pohlaví můžeme označit barvu červenou, hnědou, šedou a černou, naopak neoblíbenými barvami jsou žlutá, bílá, oranžová a zelená. Rozdílný pohled je na modrou (u mužů je oblíbená, u žen nikoli) a růžovou (oblíbená barva pro ženy a neoblíbená pro muže). Muži upřednostňují oranžovou před žlutou a modrou před červenou. Ženy naopak preferují červenou a žlutou barvu na úkor modré a oranžové. K barvám, kterým ženy dávají přednost, zatímco mezi muži nejde o příliš oblíbené barvy, patří také modrozelená.

Obrázek č.5, Oblíbené a neoblíbené barvy žen a mužů

Také chápání některých barev jako symbolů je u mužů odlišné než u žen. Například červená barva má pro většinu žen význam tepla a intimity, zatímco muži chápou červenou barvu jako varování a nebezpečí. Modrá barva znamená pro většinu žen depresi, bussines a vůdcovství, zatímco pro většinu mužů inteligenci, jistotu a ochranu.

Vnímání barev je také závislé na kultuře a životních podmínkách - například Inuité (Eskymáci) dokáží rozeznat větší množství odstínů bílé a šedé, obyvatelé pouští zase více odstínů okrové a žluté než běžný Středoevropan. Angličtina má jedenáct slov pro základní barvy, zatímco jazyk kmene Deni žijícího na Indonésii pouze dvě slova. Maďaři používají dva různé výrazy pro červenou barvu, jazyk indiánského kmene Navajo má jedno slovo pro zelenou i modrou barvu, zatímco pro černou existují dva různé výrazy. Příslušníci kmene Berinno (Papua - Nová Guinea) rozeznávají pět odstínů mezi modrou a zelenou barvou, což většina západní populace nedokáže.

Závislé na kultuře je také chápání významu barev - bílá barva znamená pro běžného Evropana radost, čistotu, snátek, zatímco na Dálném Východě bílé symbolizuje smutek a vážnost.

Z hlediska vnímání barev jsou důležitými faktory také politické přesvědčení nebo profese. Například příslušník pravicové politické strany bude červenou barvou chápat negativně a bude pomocí ní zobrazovat své politické odpůrce, například komunisty, levicové strany, státy s vládou levice apod. Naopak marketingový manažér bude používat červenou barvu pro zdůraznění cílových (zájmových) oblastí - jde tedy o kladné vnímání červené barvy.

- Muži upřednostňují oranžovou před žlutou a modrou před červenou.
- Ženy naopak preferují červenou a žlutou barvu.
- Předškolní děti mají rády syté, jasné barvy.
- Ekonomicky dobře situovaní lidé středního věku dávají přednost pastelovým tónům.

- Dospělí lidé v Severní Americe upřednostňují modrou a červenou před fialovou a zelenou a fialovou a zelenou před oranžovou a žlutou.
- Lidé se vztahem k přírodě mají v oblibě stupnici žlutá-zelená-hnědá.
- Obecně je stupnice zelená-modrá používanější než žlutá-žlutozelená, naprosto nejméně oblíbenou barvou je žlutozelená barva.

Obecně lze říci, že o tom jak vnímáme barvu nerozhoduje barva samotná, ale nejrůznější fyzikální, fyziologické a psychologické aspekty. Následují informace a charakteristiky jsou typické pro evropsko-americkou kulturní oblast.

sestavíme barevnou kombinaci ze dvou základních barev, kdy jedna bude ze skupiny teplých barev a druhá ze skupiny studených barev. Zároveň bychom se měli snažit o co největší kontrast mezi jednotlivými barevnými odstíny.

4.2 Vyhodnocení ankety

Zpracování ankety na téma ESTETICKÉ PŮSOBENÍ BAREV, tak aby výsledky byly průkazné a pochopitelné jak pro žáky, tak i pro dospělé. Ankety se zúčastnilo čtyřicet žáků základní školy, dalších čtyřicet žáků střední školy a čtyřicet dospělých. Myslím, že tento počet účastníků k objektivnímu vyhodnocení ankety je dostačující. Anketou jsem chtěl zjistit, zda se vnímání barev postupem času mění, nebo zda zůstává po celý život stejné.

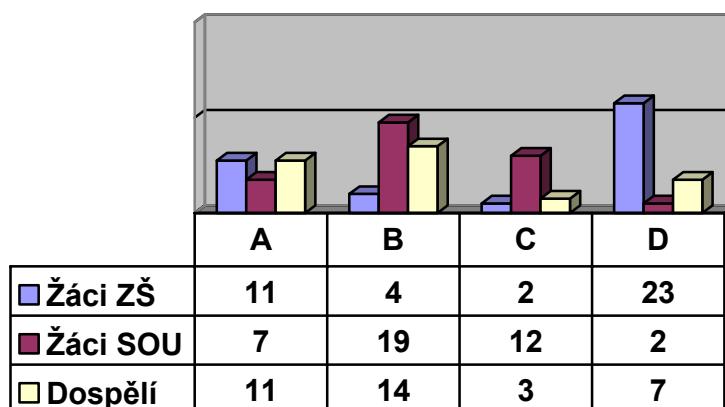
Otázky v anketě jsem se snažil formulovat jednoduše, ale zároveň zajímavé pro všechny kategorie dotazovaných. Také dvě z nich se objevily u všech kategorií pro lepší porovnání.

Na některé otázky bylo možno odpovědět jednoduše ANO-NE. U dalších otázek si mohli vybrat z několika odpovědí. Další otázky byly namířeny tak, aby na ně dotazovaní odpověděli podle svého pocitu vnímání barev.

Společnou otázkou pro všechny respondenty je " **Kolik základních barev znáš? "**. Bylo zajímavé sledovat a pak vyhodnocovat tuto otázku. Skoro všichni hned začali

diskutovat, zda je to shodné s televizí. V televizi se obraz skládá ze třech barev. Všichni měli na výběr ze čtyř odpovědí (**a-3, b-8, c-10, d-více**). Žáci základní školy nejvíce zaškrtovali na tuto otázku odpověď **d** a na druhé straně odpověď **a**. Na střední škole nejvíce odpovídali **b** a **c**. Dospělí pak odpovídali nejvíce **b** a **a**. Z toho jasně vyplývá, že čím je člověk starší, tím více se odpovědi přibližují pravdě. Více člověk nad nimi přemýšlí viz graf.

Kolik základních barev znáš?

Druhou společnou otázkou je " **Jaká barva podle Tebe vyjadřuje vztek** ". Zde bylo zajímavé poslouchat, jak si dotyční tuto otázku zdůvodňovali. Hodně záleželo na tom, co v rodině za přirovnání padalo. Jako například " vzteky zřívám, vidím rudě, nebo zatmělo se mi před očima ". Žáci střední školy a dospělí nejvíce odpovídali na tuto otázku, barva **červená**. Skoro všichni to právě přirovnávali přísloví, že vidí rudě. Naopak žáci základní školy odpovídali, že vidí černě, tak volili barvu **černou**.

Závěr

Barva nás provází celým naším životem. Od narození až po naši smrt. Dokáže nás ovlivnit jak v dobrém, tak ve zlém. Barva dokáže člověka vyburcovat k velikým výkonům a naopak ho utlumit v jeho činnosti. Nedá se však říci, že například červená barva působí na všechny lidi povzbudivě. Chápání barev je velmi individuální. Nedá se říci ani to, že muži určitou barvu vnímají povzbudivě a ženy naopak. Barva je všude kolem nás a ve všem. Bez barvy by prakticky nebylo nic. Svou bakalářskou práci jsem chtěl přiblížit vnímání barev nejen ve výtvarném projevu, ale také i v jiných oblastech našeho života.

Vnímáním barev se zabývali takový velikáni jako například Aristoteles, Kant, Goethe a další. Tito velikáni svými názory určili určité směry vnímání barev a jejich charakteristiku. Mnohé z nás ovlivňují i různá přirovnání, které vznikly v dávné historii, a kde je součástí tohoto pořekadla nějaká barva. Jako například „ vzteky zmodral, vidí rudě atd. “. Barvou se člověk inspiroval v přírodě. Kolem nás je nepřeborná studnice barev, které dokáže příroda vykouzlit. Vždyť jaro nebo podzim se stalo předlohou mnoha malířů, ale nejen na obrazech se používá více barev. Pokud se rozhlédneme interiérech, kde to dnes oplývá barevností. Krása barev však dokáže v neposlední řadě léčebně působit na lidský organismus.

Na konci své bakalářské práce jsem zpracoval anketu. Bylo zajímavé pozorovat jak děti, které anketu vyplňovaly, tak dospělí. Ve skupině se chovali velmi podobně. Okamžitě se spolu začali radit a diskutovat. Takže některé zvyky z mládí přetrvávají i do dospělosti.

Seznam literatury a dalších pramenů

LITERARURA

GOETHE, J. W. *Smyslově - morální účinek barev*. Hranice: FABULA, 2004. ISBN 80-86600-13-0

HULKE, W. M. *Praktická kniha o barvách*. Olomouc: FONTÁNA, 2005. ISBN 80-7336-236-8

PALOUČEK, J. *Poselství barev*. Brno: INTEGRÁL BRNO, 2009. ISBN 978-80-87176-03-0

SCHILLINGOVI, I. a G. *Symbolická řeč barev*. Olomouc: Dobra & FONTÁNA, 1999. ISBN 80-86179-30-3

PFAFF, J. *Techniky léčení barvami*. Olomouc: FONTÁNA, 2006. ISBN 80-7336-333-X

BARAN, L. *Barva v umění, kultuře a společnosti*. Praha: STÁTNÍ PEDAGOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ, 1978. ISBN 17-255-77

HENDL, J. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: KAROLINUM, 1999. ISBN 80-246-0030-7

INTERNET

<http://barvy.xf.cz/teorie/zaklad-barev>

<http://www.o-zdravi.cz/clanky/psychologie-barev.html>

<http://www.typografie.unas.cz/barva.html>

<http://www.mojeparty.cz/index.asp?menu=1104>

Barvy ovlivňují náš život

Anketa na téma „Barvy“
Pro žáky základní školy.

Odověz na otázky. Kde máš na výběr, vyberte pouze jednu odpověď.

1) **Jakou barvou bys zvolil, kdybys měl rozhodnout, jak vymalovat vaši třídu?**

- a) oranžová b) žlutá c) bílá d) více barev

2) **Kolik základních barev znáš?**

- a) 3 b) 8 c) 10 d) více

3) **Myslíš si, že černá a bílá jsou barvy?**

- a) ano b) ne

4) **Jaká barva podle Tebe vyjadřuje radost?**

- a) bílá b) černá c) červená d) žlutá

5) **Myslíš si, že zvířata vidí stejné barvy jako lidé?**

- a) ano b) ne

6) **Co podle Tebe vyjadřuje modrá barva?**

Vodu

7) **Jaká barva podle Tebe vyjadřuje vztek?**

červená

8) **Jaké obrazy by se mohly objevit na zdech školy? Které by ti udělaly radost?**

auta, fotbalisti, ak...

9) **Jakým barvám ve škole bys dal přednost?**

stříbrný, bílý, modrý

Barvy ovlivňují náš život

Anketa na téma „Barvy“
Pro žáky základní školy.

Odpověz na otázky. Kde máš na výběr, vyberte pouze jednu odpověď.

1) **Jakou barvou bys zvolil, kdybys měl rozhodnout, jak vymalovat vaši třídu?**

- a) oranžová b) žlutá c) bílá d) více barev

2) **Kolik základních barev znáš?**

- a) 3 b) 8 c) 10 d) více

3) **Myslíš si, že černá a bílá jsou barvy?**

- a) ano b) ne

4) **Jaká barva podle Tebe vyjadřuje radost?**

- a) bílá b) černá c) červená d) žlutá

5) **Myslíš si, že zvířata vidí stejné barvy jako lidé?**

- a) ano b) ne

6) **Co podle Tebe vyjadřuje modrá barva?**

Modři, smutek

7) **Jaká barva podle Tebe vyjadřuje vztek?**

Červená

8) **Jaké obrazy by se mohly objevit na zdech školy? Které by ti udělaly radost?**

9) **Jakým barvám ve škole bys dal přednost?**

Všem

Barvy ovlivňují náš život

Anketa na téma „Barvy“
Pro žáky základní školy.

Odověz na otázky. Kde máš na výběr, vyberte pouze jednu odpověď.

1) **Jakou barvou bys zvolil, kdybys měl rozhodnout, jak vymalovat vaši třídu?**

- a) oranžová b) žlutá c) bílá d) více barev

2) **Kolik základních barev znáš?**

- a) 3 b) 8 c) 10 d) více

3) **Myslíš si, že černá a bílá jsou barvy?**

- a) ano b) ne

4) **Jaká barva podle Tebe vyjadřuje radost?**

- a) bílá b) černá c) červená d) žlutá

5) **Myslíš si, že zvířata vidí stejné barvy jako lidé?**

- a) ano b) ne

6) **Co podle Tebe vyjadřuje modrá barva?**

Duševní klid, vodu, mořskou i chlad

7) **Jaká barva podle Tebe vyjadřuje vztek?**

červená, protože je divoká

8) **Jaké obrazy by se mohly objevit na zdech školy? Které by ti udělaly radost?**

od známých umělců, nebo plakáty

9) **Jakým barvám ve škole bys dal přednost?**

veselejšími, žlutá, oranžová, teplé barvy

Barvy ovlivňují náš život

Anketa na téma „Barvy“
Pro žáky základní školy.

Odpověz na otázky. Kde máš na výběr, vyberte pouze jednu odpověď.

1) Jakou barvou bys zvolil, kdybys měl rozhodnout, jak vymalovat vaši třídu?

- a) oranžová b) žlutá c) bílá d) více barev

2) Kolik základních barev znáš?

- a) 3 b) 8 c) 10 d) více

3) Myslíš si, že černá a bílá jsou barvy?

- a) ano b) ne

4) Jaká barva podle Tebe vyjadřuje radost?

- a) bílá b) černá c) červená d) žlutá

5) Myslíš si, že zvířata vidí stejné barvy jako lidé?

- a) ano b) ne

6) Co podle Tebe vyjadřuje modrá barva?

smutek

7) Jaká barva podle Tebe vyjadřuje vztek?

červená!

8) Jaké obrazy by se mohly objevit na zdech školy? Které by ti udělaly radost?

9) Jakým barvám ve škole bys dal přednost?

oranžová, modrá, žlutá

Anketa na téma „Barvy“

Pro žáky střední školy. Odpověz na otázky. Kde máš na výběr, vyberte pouze jednu odpověď.

1) *Jakou barvou bys chtěl mít vymalovanou třídu?*

- a) oranžová b) žlutá c) bílá d) více barev

2) *Kolik základních barev znáš?*

- a) 3 b) 8 c) 10 d) více

3) *Myslíš si, že černá a bílá jsou barvy?*

- a) ano b) ne

4) *Jaká barva podle Tebe vyjadřuje radost?*

- a) bílá b) černá c) červená d) žlutá

5) *Myslíš si, že zvířata vidí stejné barvy jako lidé?*

- a) ano b) ne

6) *Co podle Tebe vyjadřuje modrá barva?*

KLÍDEK, POKODU, ŽIVOT, ONDŘEJE HEJMU

7) *Jaká barva podle Tebe vyjadřuje vztek?*

RUDA, ČERNA

Anketa na téma „Barvy“

Pro žáky střední školy. Odpověz na otázky. Kde máš na výběr, vyberte pouze jednu odpověď.

1) *Jakou barvou bys chtěl mít vymalovanou třídu?*

- a) oranžová b) žlutá c) bílá d) více barev

2) *Kolik základních barev znáš?*

- a) 3 b) 8 c) 10 d) více

3) *Myslíš si, že černá a bílá jsou barvy?*

- a) ano b) ne

4) *Jaká barva podle Tebe vyjadřuje radost?*

- a) bílá b) černá c) červená d) žlutá

5) *Myslíš si, že zvířata vidí stejné barvy jako lidé?*

- a) ano b) ne

6) *Co podle Tebe vyjadřuje modrá barva?*

klid, chlad

7) *Jaká barva podle Tebe vyjadřuje vztek?*

rudost, hněd

Anketa na téma „Barvy“

Pro žáky střední školy. Odpověz na otázky. Kde máš na výběr, vyberte pouze jednu odpověď.

1) *Jakou barvou bys chtěl mít vymalovanou třídu?*

- a) oranžová b) žlutá c) bílá d) více barev

2) *Kolik základních barev znáš?*

- a) 3 b) 8 c) 10 d) více

3) *Myslíš si, že černá a bílá jsou barvy?*

- a) ano b) ne

4) *Jaká barva podle Tebe vyjadřuje radost?*

- a) bílá b) černá c) červená d) žlutá

5) *Myslíš si, že zvířata vidí stejné barvy jako lidé?*

- a) ano b) ne

6) *Co podle Tebe vyjadřuje modrá barva?*

modrá, zázrak

7) *Jaká barva podle Tebe vyjadřuje vztek?*

černá, červená

Anketa na téma „Barvy“

Pro žáky střední školy. Odpověz na otázky. Kde máš na výběr, vyberte pouze jednu odpověď.

1) *Jakou barvou bys chtěl mít vymalovanou třídu?*

- a) oranžová b) žlutá c) bílá d) více barev

2) *Kolik základních barev znáš?*

- a) 3 b) 8 c) 10 d) více

3) *Myslíš si, že černá a bílá jsou barvy?*

- a) ano b) ne

4) *Jaká barva podle Tebe vyjadřuje radost?*

- a) bílá b) černá c) červená d) žlutá

5) *Myslíš si, že zvířata vidí stejné barvy jako lidé?*

- a) ano b) ne

6) *Co podle Tebe vyjadřuje modrá barva?*

VODA, NEBE

7) *Jaká barva podle Tebe vyjadřuje vztek?*

ČERNÁ

Anketa na téma „Barvy“

Pro dospělé. Odpovězte na otázky. Kde máte na výběr, vyberte pouze jednu odpověď.

1) Má podle vás každá věc ve světě nějakou barvu?

- a) ano b) ne

2) Jsou barvy pro člověka důležité?

- a) ano b) ne

3) Znáte „něco“, co barvu nemá? Napiš příklad.

Vzduch

4) Máte kolem sebe doma více barev na stěnách nebo jen jednu?

- a) jednu-např.: *oranžovou* b) více c) jen bílou

5) Co podle vás vyjadřuje červená barva?

- a) radost b) lásku c) vztek d) smutek

6) Kolik základních barev znáte?

- a) 3 b) 8 c) 10 d) více

7) Jaká barva podle vás vyjadřuje vztek?

černa

Anketa na téma „Barvy“

Pro dospělé. Odpovězte na otázky. Kde máte na výběr, vyberte pouze jednu odpověď.

1) Má podle vás každá věc ve světě nějakou barvu?

a) ano

b) ne

2) Jsou barvy pro člověka důležité?

a) ano

b) ne

3) Znáte „něco“, co barvu nemá? Napiš příklad.

NE

4) Máte kolem sebe doma více barev na stěnách nebo jen jednu?

a) jednu-např.:

b) více

c) jen bílou

5) Co podle vás vyjadřuje červená barva?

a) radost

b) lásku

c) vztek

d) smutek

6) Kolik základních barev znáte?

a) 3

b) 8

c) 10

d) více

7) Jaká barva podle vás vyjadřuje vztek?

ČERNÁ

Anketa na téma „Barvy“

Pro dospělé. Odpovězte na otázky. Kde máte na výběr, vyberte pouze jednu odpověď.

1) *Má podle vás každá věc ve světě nějakou barvu?*

a) ano b) ne

2) *Jsou barvy pro člověka důležité?*

a) ano b) ne

3) *Znáte „něco“, co barvu nemá? Napiš příklad.*

VAKUUM

4) *Máte kolem sebe doma více barev na stěnách nebo jen jednu?*

a) jednu-např.: b) více c) jen bílou

5) *Co podle vás vyjadřuje červená barva?*

a) radost b) lásku c) vztek d) smutek

6) *Kolik základních barev znáte?*

a) 3 b) 8 c) 10 d) více

7) *Jaká barva podle vás vyjadřuje vztek?*

ZELENA

Anketa na téma „Barvy“

Pro dospělé. Odpovězte na otázky. Kde máte na výběr, vyberte pouze jednu odpověď.

1) Má podle vás každá věc ve světě nějakou barvu?

a) ano b) ne

2) Jsou barvy pro člověka důležité?

a) ano b) ne

3) Znáte „něco“, co barvu nemá? Napiš příklad.

MYŠLE NKY

4) Máte kolem sebe doma více barev na stěnách nebo jen jednu?

a) jednu-např.: b) více c) jen bílou

5) Co podle vás vyjadřuje červená barva?

a) radost b) lásku c) vztek d) smutek

6) Kolik základních barev znáte?

a) 3 b) 8 c) 10 d) více

7) Jaká barva podle vás vyjadřuje vztek?

FIALOVÁ